

Pohled středoškolské mládeže na konopné drogy

Adam Hrdý

Bakalářská práce
2007

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2006/2007

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Adam HRDÝ**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Pohled středoškolské mládeže na konopné drogy**

Zásady pro vypracování:

Zpracování teoretické části: základní charakteristika konopných drog, současný stav na drogové scéně, prevalence, realizované výzkumy

Zpracování praktické části: specifikace cílové skupiny, dotazníkové šetření, vyhodnocení výsledků výzkumu, srovnání s výzkumy realizovanými v minulých letech, predikce vývoje

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

KALINA, K. a kol. Drogy a drogové závislosti 1. vydání. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. 318 s. ISBN 80-86734-05-6.

KALINA, K. a kol. Drogy a drogové závislosti 2. vydání. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. 343 s. ISBN 80-86734-05-6.

Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v ČR v roce 2005 : materiál pro vnitřní potřebu zařízení zabývajících se protidrogovou prevencí. Úřad vlády v ČR : pracovní skupina NMS.

ZAHRADNÍK, J. Zneužívání drog mezi středoškolskou mládeží na okrese Kroměříž : diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta filozofická, 2006. 88 l. 11 l. příl.

Vedoucí diplomové práce PhDr. Mgr. Tomáš Čech, Ph.D.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Jan Zahradník**

Datum zadání bakalářské práce: **23. února 2007**

Termín odevzdání bakalářské práce: **25. května 2007**

Ve Zlíně dne 23. února 2007

L.S.

Ing. Jitka Chudarová
pověřená děkanka

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
ředitel ústavu

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zaměřuje na pohled středoškolské mládeže na konopné drogy. Autor se nejprve zabývá základní charakteristikou konopných drog. Popisuje historii a rozšíření, typy produktů, vliv účinků této drogy na člověka a rozebírá otázku iniciační teorie. Také se zabývá otázkou působení sociálního prostředí na utváření postojů mladého člověka. Konkrétněji pak na funkci rodiny v sociálním prostředí, vliv vrstevníků a školského zařízení, trávení volného času a vliv sdělovacích prostředků. Snaží se popsat důvody různorodosti názorů společnosti na tuto drogu. V poslední části teoretické práce autor informuje o situaci v oblasti zneužívání konopných drog v ČR. Podává informace k již realizovaným výzkumům týkajících se dané problematiky v ČR, potažmo na okrese Kroměříž.

Empirická část práce je zaměřená na analýzu současné situace ve zneužívání konopných drog mezi středoškoláky druhých a třetích ročníků na okrese Kroměříž. Autor se pomocí dotazníkového šetření snaží zjistit, co pro mládež tento fenomén znamená. Na základě komparace výzkumů z let 2000 a 2006, studia dokumentů a literatury, poukazuje na nejvýznamnější změny ve vztahu středoškoláků ke konopným drogám a na základě získaných dat predikuje její další vývoj. Získané výstupy poslouží ke tvorbě, úpravě, či realizaci preventivních programů pro studenty na středních školách a učilištích na okrese Kroměříž.

Klíčová slova: konopné drogy, marihuana, hašiš, pohled, postoj, mládež, průchozí drogy

ABSTRACT

This bachelor thesis focuses on the view of teenagers attending secondary schools of hempy drugs. First, the author deals with the basic characteristics of hempy drugs. He describes their history and expansion, types of products, the influence of drugs' effects on a human being and analyses the question of an initiatory theory (gateway drugs). It also deals with the question of how social environment affects formation of a young man's bearings, more specifically, with the function of family in social environment, the influence of peers and school institutions, spending leisure time and the impact of media. It also tries to describe the reasons why society views this drug in different ways. The last part of this theoretical thesis informs about the situation in the area of misusing hempy drugs. It provides information about already made researches concerning queries in the Czech Republic, eventually in the Kroměříž region.

The empirical part of this thesis analyses the temporary situation in misusing drugs among 2nd and 3rd grade secondary school students. The author tries to find out what this phenomenon means for teenagers. Comparing the 2000 and 2006 researches, studying documents and literature, he points out the most significant changes in teenagers' relationship towards hempy drugs. On grounds of obtained data he predicts its following development. Gained information will serve to the formation, adjustment or realization of precautionary programmes for secondary school students in the Kroměříž region.

Key words: hemp drugs, marihuana, hashis, view, bearings, teenagers, gateway drugs

Touto cestou bych rád velice poděkoval vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Janu Zahradníkovi za cenné rady, připomínky a pomoc při zpracování mé práce.

Rovněž děkuji Jindřišce Hrdé a Anitě Beranové za obětavost, trpělivost, podporu a pochopení. Děkuji také pedagogům oslovených škol za poskytnutí prostoru při sběru dat, pracovníkům zařízení v oblasti prevence na okrese Kroměříž za ochotu a poskytnuté informace a materiály.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 KONOPNÉ DROGY	12
1.1 ROZŠÍŘENÍ.....	12
1.2 PRODUKTY CANNABIS.....	13
1.3 VLIV ÚČINKŮ CANNABIS	14
1.3.1 Důsledky při dlouhodobém užívání	15
1.3.2 Cannabis jako lék	15
1.4 TEORIE VSTUPNÍ DROGY	15
2 SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ A JEHO VLIV NA ADOLESCENTNÍ MLÁDEŽ	17
2.1 FUNKCE RODINY V SOCIÁLNÍM PROSTŘEDÍ	18
2.1.1 Nefunkční rodinné zázemí	19
2.2 VLIV PARTY A VRSTEVNÍKŮ.....	20
2.3 ŠKOLA JAKO VÝCHOVNÉ A VZDĚLÁVACÍ ZAŘÍZENÍ	20
2.4 VOLNÝ ČAS A MIMOŠKOLSKÁ ZAŘÍZENÍ.....	21
2.5 ROLE MASOVÝCH KOMUNIKAČNÍCH PROSTŘEDKŮ.....	22
3 SITUACE V OBLASTI ZNEUŽÍVÁNÍ KONOPNÝCH DROG V ČR	24
3.1 REALIZOVANÉ VÝZKUMY	24
3.1.1 „Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách“ (ESPAD).....	24
3.1.2 „Nealkoholové drogy“ (NEAD).....	25
3.1.3 „Mládež a drogy“ (MAD)	25
3.2 SITUACE V OBLASTI ZNEUŽÍVÁNÍ KONOPNÝCH DROG NA OKRESE KROMĚŘÍŽ.....	26
3.2.1 Provedené studie na okrese Kroměříž v letech 2000 a 2006.....	26
II PRAKTICKÁ ČÁST	28
4 VÝZKUM POHLEDU STŘEDOŠKOLSKÉ MLÁDEŽE NA KONOPNÉ DROGY NA OKRESE KROMĚŘÍŽ	29
4.1 VYMEZENÍ PROBLÉMU	29
4.2 CÍL VÝZKUMU	29
4.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR	30
4.4 KONSTRUKCE DOTAZNÍKU A JEHO POLOŽKY	31
4.5 ADMINISTRACE DOTAZNÍKU	31
4.6 VÝCHODISKA VÝZKUMU.....	32
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU	33

5.1	CO PRO MNE ZNAMENÁ POJEM MARIHUANA ČI HAŠIŠ?	33
5.2	DŮVODY K POŽITÍ KONOPNÝCH DROG	35
5.3	SITUACE ČI MÍSTO PRVNÍHO SETKÁNÍ S MARIHUANOU ČI HAŠIŠEM	36
5.4	ZKUŠENOST S KONOPNÝMI DROGAMI	38
5.5	VĚK PRVNÍ ZKUŠENOSTI S MARIHUANOU ČI HAŠIŠEM	40
5.6	INTENZITA UŽITÍ KONOPNÝCH DROG ZA POSLEDNÍCH 30 DNÍ	42
5.7	MNOŽSTVÍ PŘÁTEL PRAVIDELNĚ UŽÍVAJÍCÍCH KONOPNÉ DROGY	44
5.8	DOSTUPNOST KONOPNÝCH DROG	46
5.9	VZNIK NÁSLEDKŮ PŘI UŽÍVÁNÍ KONOPNÝCH DROG	47
5.10	ROZPOZNATELNOST DLOUHODOBÝCH ZMĚN V CHOVÁNÍ U UŽIVATELŮ KONOPNÝCH DROG	49
5.11	KONOPNÉ DROGY A TYP ZÁVISLOSTI	50
5.12	ZDROJE INFORMACÍ O DROGÁCH Z KONOPÍ	51
5.13	VYHLEDÁNÍ POMOCI V PŘÍPADĚ VZNIKU PROBLÉMU S KONOPNOU DROGOU	53
5.14	OSOBNÍ POSTOJ K UŽIVATELŮM KONOPNÝCH DROG	55
5.15	POSTOJ SPOLEČNOSTI K UŽIVATELŮM KONOPNÝCH DROG	56
5.16	OPTIMÁLNÍ POSTOJ SPOLEČNOSTI K UŽIVATELŮM KONOPNÝCH DROG	57
5.17	DISKUSE VÝSLEDKŮ	58
	ZÁVĚR	61
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	63
	SEZNAM TABULEK	66
	SEZNAM PŘÍLOH	67

ÚVOD

Drogová problematika je v poslední době stále aktuálnější téma celospolečenské diskuse a polemiky. Vstup České republiky do Evropské unie v této oblasti žádnou výraznou změnu nepřinesl. Díky vědeckému, technickému a technologickému pokroku si ve společné Evropě žijeme v relativně klidných společensko hospodářských podmínkách a poměrech. Paralelně s tím jsme ale svědky vyčerpanosti kultury a poklesu morálky, tedy i duchovnosti. V Evropě se rozšiřuje sekularismus a často se relativizují hodnoty a pravda. Silný proud pluralismu názorů i co se týče drogové problematiky, může mít pozitivní, ale i negativní dopad na novou, nastupující generaci.

Drogy se postupně stávají viditelným problémem života společnosti. Věvodíme dokonce smutné statistice. Podle údajů, které zveřejnilo v roce 2005 Evropské monitorovací středisko pro drogy a drogovou závislost, česká mládež (konkrétně středoškolská) věvodí právě ve zneužívání marihuany na čelním místě.

Postoj naší společnosti ke konopným drogám je rozporuplný. Na jednu stranu se konopí považuje za drogu škodlivou, ilegální. Na straně druhé vycházejí podrobné návody, jak konopí pěstovat a jak z něj vyrobit marihuanu a hašiš.

Svoji bakalářskou práci jsem zaměřil na pohled a postoj určité vybrané skupiny mladých lidí. Touto skupinou je konkrétně středoškolská mládež na okrese Kroměříž. Cílem práce je zjistit, jaké jsou názory a postoje středoškolské mládeže na konopné drogy, fenomén dnešní doby. Pokusím se vyhodnotit nejdůležitější faktory, které mládež motivují a stimulují její názor a postoj vůči konopným drogám. Dalším cílem bude zmapovat zkušenost mladých s konopnou drogou a také zjistit její dostupnost. Svoji pozornost zaměřím též na aktuální situaci ve zneužívání návykových látek mezi zmíněnou středoškolskou mládeží na okrese Kroměříž. Důležité bude porovnat osobní zkušenosti adolescentů z jinými statistikami z předcházejících let a v neposlední řadě posoudit informovanost mládeže o této návykové látce.

První část práce je teoretická a má čistě informační charakter. Čerpal jsem z dostupné odborné literatury a opíral se také o různé dokumenty a statistiky. Stručně nastiňuji historii drogy, její postupné rozšíření, nejčastější produkty a účinky konopí. Rozepisují i možná rizika poškození zdraví jedinců či iniciační teorii o konopných drogách.

Ve druhé kapitole charakterizuji vybranou cílovou skupinu středoškolské a učňovské mládeže. Zaměřuji se na fyzické, biologické, psychologické a sociální faktory, které ovlivňují tělesný a duševní život adolescentů. Postupně rozebírám faktory rizikové, které mohou nejvíce ovlivnit pohled, postoj a přesvědčení mladých, které mají největší vliv na utváření hodnotového systému u popsané věkové skupiny. Popisuji ustupující vliv rodičů a naopak rostoucí vliv vrstevnické skupiny. Spolupráci mezi pedagogem a studentem. Zabývám se trávením volného času a vlivem masmédií na utváření postojů středoškolské mládeže.

V poslední kapitole teoretické části popisuji situaci v oblasti zneužívání konopných drog v České republice, potažmo na okrese Kroměříž. Vycházím přitom z již dříve provedených výzkumů dané problematiky.

Průzkum v empirické části práce jsem se rozhodl provést na okrese Kroměříži, a to ze dvou důvodů. Jednak z Kroměříže pocházím, bydlím zde a tudíž je mi prostředí blízké a známé. Dalším důvodem je vysoký počet středních škol a učilišť. Dotazníkovou metodou šetření se zaměřuji na pohled středoškolské mládeže na konopné drogy, na důvody, které by mohli člověka přivést k užívání oněch látek, či na osobní zkušenost a věk prvního kontaktu s touto drogou. Dále zjišťuji množství přátel cílové skupiny užívajících konopné drogy, dostupnost a osobní postoj k uživatelům těchto drog. Snažím se zaměřit na nejvýznamnější změny ve vztahu a pohledu středoškoláků ke konopným drogám a případně odhadnout budoucí vývoj. Pro porovnání některých svých zjištění využívám již dříve provedené lokální studie NEAD na okrese Kroměříž z let 2000 a 2006.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 KONOPNÉ DROGY

Seznamme se nejdříve s vegetací, původem, charakteristikou a užitím této drogy, oblíbené také pro svůj rostlinný charakter. Podle míry vzniku závislosti ji řadíme mezi drogy měkké (mezi látky obsažené v čaji, kávě a čokoládě). Díváme-li se na konopné drogy z pohledu české legislativy, zařazujeme je mezi drogy ilegální (mezi pervitin, heroin, kokain, a další). Pokud bychom je chtěli zařadit podle účinků, nazveme je halucinogeny (jako MDMA, extáze, LSD, meskalin, a další) (Kolář, 2002).

Základní surovinou, ze které se vyrábí marihuana či hašiš je rostlina jménem *Cannabis sativa*. Jde o jednoletou dvoudomou rostlinu, která má buď květenství samčí nebo samičí. Tato rostlina byla v Evropě známa a zřejmě i užívána již ve velmi hluboké historii. Semínka konopí byla nalezena při archeologických výzkumech z doby okolo 10 tisíc let před Kristem. Prvním z evropských autorů zmiňujícím se o konopí, byl řecký filozof a historik Herodotos z Halikarnasu. Od něho pochází název drogy *cannabis*, neboť „kanabos“ v překladu znamená hlučný. A právě hlučnost je jedním z charakteristických projevů chování skupinového užívání zmíněné drogy (Mioviský, 2003a).

Stejná publikace uvádí, že pro výrobu drogy se nejčastěji (kvůli zvýšené přítomnosti aktivních látek) využívá rostlin samičích a to zejména horních částí rostlin (květů a listů). Tyto části obsahují značné množství THC (delta-9-tetrahydrocannabinol), tedy látky, která způsobuje většinu psychoaktivních účinků.

Mezi nejčastější způsoby užití konopné drogy patří bezesporu kouření. Smotává se čistá nebo smíchaná s tabákem do speciálních papírků (joint), nebo se kouří ze speciálních dýmek (skleněnka, chillum). Dalším způsobem je její užití perorální formou v nejrůznějších pokrmech a nápojích (tamtéž).

1.1 Rozšíření

Původním domovem konopí je pravděpodobně Asie (Himaláje), odkud se droga posléze rozšířila do celého světa. Například do západní Evropy se *cannabis* jako droga dostala díky Napoleonovým vojákům, vracejících se z egyptského tažení. Konopí dnes můžeme nalézt prakticky ve všech oblastech s tropickým a teplým klimatem, ale daří se mu také v mírném pásu. Úspěšně se pěstuje zde v Evropě, potažmo v ČR (Radimecký, 2006, Mioviský, 2003a).

Konopí je v západních zemích a např. také v Austrálii nejrozšířenější drogou u dospívající mládeže. V současnosti kouří konopné drogy asi 140 milionů lidí a co do počtu uživatelů ho předčí pouze alkohol, tabák, ale též kofein, nejoblíbenější látka s povzbudivými účinky. Až donedávna se nikdo na konopí neřídil jako na zdraví škodlivé. Mělo pověst neškodné drogy, jen méně agresivnější než alkohol, ani nezpůsobovalo tolik zdravotních potíží. Samozřejmě konopí, které se kouří dnes, je mnohem silnější drogou než v sedmdesátých letech minulého století. Odhadnuté množství THC (aktivní látky), se ze 3 % zvýšilo na 15 %, a mnohdy i více (Goodyer, 2001).

Podle mezinárodní studie World drug report (2006a) z let 2003 až 2005 užívá tuto drogu 5,6 % evropské populace ve věku 15-64 let, což je více, než světový průměr (3,9 %). Pro zajímavost - v Americe tuto látku ve stejné věkové hranici užívá 6,4 % z celkové populace (v Asii 2,1 %, v Oceánii 15,3 %, v Africe 8,1 %). Stejná studie uvádí (2006b), že 10,9 % dospělých Čechů (15-64 let) má déletrvající zkušenost s produkty cannabis.

Z výsledků studie vyplývá, že v České republice je užívání konopných drog dvakrát vyšší, nežli je tomu v celé Evropě a téměř třikrát vyšší, než odhad celosvětového průměru.

1.2 Produkty Cannabis

Miovský (2003a) uvádí dvě základní formy zneužívání konopných drog v České republice:

Marihuana (tráva, zelí, mařka apod.) představuje název pro sušené květenství a horní lístky ze samičí rostliny konopí s charakteristickou vůní.

Podíl účinných látek se nejčastěji pohybuje mezi 1-15 %, u speciálně pěstovaných druhů může být i vyšší. Nejčastějším způsobem užití je kouření jointů – marihuanových cigaret, často s příměsí tabáku, nebo prostřednictvím speciálních dýmek. K přenosu se nejčastěji dávkuje do malých hranatých igelitových pytlíků.

Marihuana se k nám dostává z jihovýchodní Asie, z některých oblastí bývalého Sovětského Svazu, či z Holandska. Také domácí pěstitelé však zaujmají na českém trhu s touto drogou nemalý podíl. Na černém trhu se prodává kolem 250,- Kč za gram, od domácích pěstitelů ji lze získat i levněji, případně zdarma.

Hašiš (haš, čokoláda apod.) se vyrábí z konopné pryskyřice extrahované s tuky a její následné krystalizace. Přidává se buď do tabáku, přímo do marihuany nebo se kouří ze speciálních dýmek.

Užívání hašiše je stejně staré jako kouření marihuany. U nás je hašiš k dostání pružný, jakoby gumový, nebo tuhý, který se drolí po zahřátí v plameni. Zformován bývá do hranolků. Má barvu různých odstínů hnědé. Povídá se, že čím má hašiš barvu tmavší, tím je kvalitnější. Hašiš se k nám, oproti marihuaně, z naprosté většiny dováží a to například z Afghánistánu či z Maroka. Jeho cena se pohybuje kolem 250,- až 300,- Kč za gram.

1.3 Vliv účinků Cannabis

U konopných drog, jako u všech psychotropních látek, nelze nikdy s naprostou jistotou určit, jak bude jejich intoxikace probíhat. U spotřebitelů je patrná individuálně odlišná citlivost na drogu. Krátce po aplikaci marihuany následuje stav euforie a vnitřní blaženosti, v níž se člověk chová zdánlivě až nesmyslně vesele (tzv. budič smíchu). Hašiš je naopak droga, která stimuluje uživatele k naprostému klidu a snění. Jednání je podobné jako u marihuany, s rozdílem, že hašiš je spíše „zamyšlený“ než „rozesmátý“ (Charakteristiky drog).

Mezi nejcharakterističtější účinky konopných látek řadí Miovský (2003a) sucho v ústech a jemný pocit chladu. Po vykouření cannabis se projevuje chuť k jídlu nebo přímo hlad (a to i v případech, je-li dotyčná osoba čerstvě najezená). Dochází k dezorientaci v čase, čas se zdá být delší. Mohou se objevit deformace při vnímání prostoru. Iluze mohou být sluchové, hmatové i zrakové, patrné je zostřené vnímání barev. Intoxikace je doprovázena stavem lehké euforie a příjemné nálady, která může přejít až do nezadržitelného smíchu. Celkový stav se blíží meditativnímu ponoření do vlastních pocitů, myšlenek a fantazií. Patrné jsou překrvené spojivky, tzv. „králičí oči“.

Obecně je většinou odborníků sdílen názor, že konopné drogy nevyvolávají somatickou závislost. Psychická závislost se dostavuje asi u 8 – 10 % dlouhodobých uživatelů. Horší může být odvykání, doprovázené často psychomotorickým neklidem, podrážděností, nervozitou, úzkostí, depresiemi nebo bolestmi hlavy. Dosud nebyl popsán případ předávkování s následkem smrti (Miovský, 2003a). Riziko somatické závislosti se zvyšuje u dlouhodobých a intenzivních uživatelů drogy, ale to je podle mého názoru jen ojedinělé.

1.3.1 Důsledky při dlouhodobém užívání

Hlavní účinnou látku konopí THC nelze rozpustit ve vodě, ani v krvi či v moči, ale pouze v tucích. Co to znamená? Bohužel to, že tzv. cannabinoidy se ukládají především v orgánech obsahující tuky, jako je mozek, pohlavní žlázy, dále ve slezině, plicích a např. v játrech. Zůstávají prostě ve všech buňkách, které obsahují tuk. Odbourávání této látky je tak pomalé, že se dá v těle i po několika týdnech prokázat pouze jediný vykouřený joint. U stálých uživatelů lze tyto látky v těle nalézt i po několika měsících abstinence (Fyzické důsledky a rizika).

„Při velmi častém, nadměrném a dlouhodobém užívání konopných drog se dostávají jemné poruchy některých kognitivních funkcí. Jedná se zejména o zhoršení v oblasti krátkodobé paměti a schopnosti soustředění.“ (Miovský, 2003a, s. 177).

1.3.2 Cannabis jako lék

Kanabinoidy mají kromě psychotropního efektu i další potenciálně využitelné vlastnosti. Analgetický vliv spolu s efektivním potlačením nevolnosti a zvracení je již od roku 1991 využíván i terapeuticky při zvládnání těchto průvodních obtíží u nemoci AIDS a také při chemoterapii nádorových onemocnění. Jedná se o preparát Marinol, který např. v Kanadě mohou doporučit i praktičtí lékaři. Tentýž lék je v klinickém zkoušení i u terapie Alzheimerovy choroby. Perspektivní se jeví dokonce užití v neurologii, při roztroušené skleróze, migréně či Parkinsonově chorobě. Dále je znám jako lék chronických bolestí (Miovský, 2003a).

Další klinické studie dokazují, že THC příznivě působí při léčení astmatu (rozšiřuje průdušky), anorexie (podporuje chuť k jídlu), zeleného zákalu (snižuje nitrooční tlak) a roztroušené skleróze (pomáhá zpomalit nebo zastavit průběh nemoci). V Arizoně a Kalifornii (USA) byl dokonce povolen prodej marihuany na lékařský předpis za předpokladu, že je prokázán příznivý účinek THC na nemocného (Marihuana)

1.4 Teorie vstupní drogy

Konopí je dnes mezi mládeží tak oblíbené, protože splňuje potřeby velkého počtu dospívajících. Především díky své schopnosti uvést člověka do stavu uvolnění a lehké euforie, může cannabis alespoň na chvíli zmírnit pocity napětí, deprese, zlosti, osamocení

nebo trápení. Navíc je tato droga lehce dostupná, a to i finančně (Goodyer, 2001). Role cannabis jako iniciační drogy bývá často zkreslována. Podle Miovského (2003a) lze za vstupní drogu považovat spíše alkohol nebo tabák.

Aplikace ilegálních drog nejčastěji začíná u alkoholu a tabáku. Menší část těchto kuřáků a pijáků potom pokračuje v užívání konopných drog. Nejtěžší závislosti na halucinozenech a amfetaminech mohou dospět až k návykům na heroinu a kokainu (Iniciační teorie).

2 SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ A JEHO VLIV NA ADOLESCENTNÍ MLÁDEŽ

Kraus (2006) ve své knize uvádí do spojitosti celou přeměnu společnosti, globalizaci, s naprosto novou, jinou generací mládeže. Uvádí, že současná mládež vstupuje do světa značných rizik. Kvalifikace, vysvědčení či diplom není ještě zárukou uplatnění a životních jistot. Mladí lidé mají často velice nejistou pozici. Naše postmoderní společnost je postižená civilizačními chorobami, kolem sebe vidíme rozpadlá manželství, tradiční hodnoty a jistoty se relativizují, civilizace a kultura se globalizuje, selhávají autority, postrádáme vzory.

Mládež je zahrnuta přemírou informací, rozvojem informačních technologií. Taktéž je zřejmá absence duchovních hodnot, která vždy znamenala určitou zakotvenost, zázemí, ale i smysl života a jeho cíl (tamtéž).

V tomto značně rozkolísaném světě se ideálem stává pragmatický člověk, který se umí prosadit (často na úkor druhých), zná svá práva, je úspěšný. Chceme-li charakterizovat současnou populaci mládeže, musíme ji vnímat v dimenzích doby a společenských poměrů, v nichž tato generace dozrává, konstatuje Kraus (2006).

Společnost u nás prošla zásadními společenskými obraty. Hovoří se o novém životním stylu. „Kup si, dopřej si, uživej, zadluž se, zbohatni, neváhej, volej ihned“ – slyšíme častá hesla nabídek a reklam. Někteří mladí lidé postrádají jistoty a proto žijí ze dne na den. Charakterizuje ji poměrně vysoká míra individuální svobodné volby, na straně druhé vyšší míra osobní a sociální nejistoty. Společnost respektuje celý proces sociálního zrání, kam patří proces individualizace a hledání vlastního způsobu života. Na druhé straně je nucena reagovat na nárůst počtu uživatelů drog v řadách mládeže. Celkový nárůst negativních společenských jevů nutí nejrůznější instituce preventivně věnovat pozornost kriminalitě mládeže a s tím spojenými negativně patologickými jevy (Kraus, 2006).

Kraus (2006) dále uvádí, že se změnou společenských systémů se změnilo chování, postoje a názory mladých lidí. Odlišný je například postoj k instituci partnerství, manželství a rodičovství. Klade si otázku, zda dnes existuje stabilizovaná, harmonická a plně funkční rodina, nebo zda jde o rozklad sociálních vazeb. Zajímavá je hodnotová orientace mládeže. Je určitě pod tlakem naší spotřebitelské společnosti. Trend vysokých materiálních požadavků zaznamenává preferenci hmotných statků na úkor hodnot morálních, etických či

ekologických. Doba nese s sebou trend rychlých zbohatlíků a reklamy podporující především lidské rozkoše.

Podle Skácelové (2003b) je nejrizikovější cílovou skupinou primární prevence právě mládež (13-19 let). Tato mladá populace v tomto věkovém rozmezí prochází obdobím adolescence, ve kterém je jedním ze základních rizikových faktorů k experimentování s drogou velký tlak vrstevníků. V tomto období se ukončuje tělesný růst, takže nejsou tak důležitá biologická kritéria, ale mnohem důležitější jsou kritéria psychologická (dosažení osobní autonomie), sociologická (role dospělého) a pedagogická (ukončení vzdělání a získání kvalifikace).

Definice adolescence podle Průchy, Waltrové a Mareše (2001, s. 12) zní: „Adolescent je mladý člověk ve věku adolescence (věkové období mezi dětstvím a dospělostí). Jeho fyzický a psychický vývoj se blíží k svému dokončení, sociálně i mravně bývá nevyzrálý. Vazby s rodiči se uvolňují, je preferován styk s vrstevníky, rozvíjí se intenzivní emocionální (často i sexuální) život. Období hledání jistot, nedůvěry k autoritám s tendencí riskovat.“

Pokud mluvíme o osvojování kultury dané skupiny (společnosti), mluvíme o enkulturaci. Odborná literatura, konkrétně sociální a kulturní antropologie (Vodáková, Petrušek, Maříková, 2000, s. 115) ji definuje následovně: „Enkultura probíhá v různých typech sociálních skupin za účasti různých sociálních institucí. V dětském věku hraje rozhodující roli především primární instituce – rodina, v průběhu dospívání však její vliv klesá a roste význam sekundárních institucí a sociálních skupin. Enkultura je procesem vědomým (výchova a vzdělávání) i nevědomým (mimovolná percepce a nápodoba).“

2.1 Funkce rodiny v sociálním prostředí

I když rodina nehraje v životě adolescenta již tak významnou roli jak sehrávala v dětství, přesto jde podle mého názoru o velmi důležitou sociální skupinu, zázemí, domov, kam se člověk vrací celý život, lidi, kteří jej nejlépe znají a dokáží pochopit, pomoci, povzbudit či nasměrovat (mládež se například stále obrací na rodiče, ohledně výběru školy). Postoje a názory středoškolské mládeže jsou do značné míry výsledkem výchovy, která působí vždy jako kultivátor motivů jednání a chování na daného jedince (Kraus, 2006).

Mluvíme-li o rodině, mluvíme tak o sociálním prostoru, který osobnost jedince ovlivňuje po celý život. Kraus a Poláčková (2001) pod tímto vlivem rodiny vidí především: hmotné zabezpečení svých členů, péče o zdraví, výživu a kulturní návyky svých členů, tvorbu optimálního socializačního a výchovného prostředí pro děti, předávání kulturního dědictví, vštěpování morálních postojů, ovlivňování, usměrňování, ochranu a podporu.

Podle stejné publikace funkce rodiny z časového hlediska nezůstává neměnná, rodina se stále pohybuje ve společenském prostoru a tím se stále vyvíjí. Rodinné prostředí se často mění, s tím i vliv rodičů (rozvod, úmrtí, narození sourozence apod.). Rodina je rozhodujícím faktorem pro výchovu dětí a mládeže, pokud je ale funkční.

2.1.1 Nefunkční rodinné zázemí

O krizi rodiny a její funkci hovoří Nešpor (2001). Velké procento soudobých rodin prochází rozvodovým řízením. To nakládá na oba manžele břemeno určitého stresu, kdy nejsou schopni vnímat, jaký dopad tato situace bude mít na dítě. Ztráta zázemí, důvěry a rodinné pohody. Rodina často nefunguje, mnohé rodiny neplní svoji funkci. Stále více slyšíme o domácím násilí, jak fyzickém, tak i psychickém. Dítě může prožívat citová zranění, panickou hrůzu, stres, citové strádání. To vše se odráží na jeho pozdějším sebevědomí a sebedůvěře.

Kalina (2003b) ve své knize uvádí, že v některých případech je cesta návratu (pro drogově závislého jedince) k původní rodině velmi komplikovaná. Mnohé rodiny žijí ve velmi špatných sociálních podmínkách, adolescenti mohou mít negativní modely rodičů, kteří znají pouze konzumní způsob života, nebo si děti neváží autorit v rodině, prožívají zklamání z těch, kterým důvěřovali. Předčasné osamostatnění bez emočního dozrání může být vážným problémem pro budoucnost jedince. Obnova komunikace a získání lidské podpory v rodině je moc důležitá, až nezbytná. Zejména u osob mladších 18 let nebo u osob výrazně nezralých.

Tento názor podporuje také Nešpor (2001) a dále uvádí, že mnozí rodiče jsou nezodpovědní a nemají zájem o své děti. Sklon k agresivitě a impulzivnímu jednání jednoho z rodičů ochromuje život celé rodiny. Podobně alkoholismus, vzájemné ponižování a osočování. Nedostatek času na děti zvyšuje též riziko problémů s návykovými látkami. Autor dodává, že například léčba závislých adolescentů na droze bez zapojení rodiny není většinou vůbec efektivní.

2.2 Vliv party a vrstevníků

Podle Skácelové (2003b) je vliv názorů stejně starých dětí v době adolescence obzvlášť motivující. Vrstevnický vztah umožňuje vzájemnou pluralitu názorů, pocitů a vzorců chování. Mezi vrstevníky si dospívající jedinec testuje sám sebe. Dospívající na sebe rádi upoutávají pozornost, chtějí, aby je druzí respektovali či obdivovali. Adolescent hledá a ujasňuje si vztah k sobě samému. Se svými vrstevníky sdílí stejnou zkušenost, problémy i nejistoty. Velmi výrazně se uplatňuje členství a zapojení jednotlivců do různých skupin a part, a to i ve škole. Prostřednictvím skupiny získává adolescent identitu a emancipuje se od své původní rodiny. Skupina též funguje jako obrana před autoritami dospělých. Adolescent se obvykle názorově ztotožňuje s ostatními, přejímá jejich postoje či názory. Rozhoduje se na základě chování zbylé skupiny vrstevníků, utvrzuje a posouvá si hodnoty podle přesvědčení ostatních členů skupiny.

Adolescence je tedy velmi zásadní období, kde se může rozvíjet kromě kladných prvků i rizikové a problémové chování. Může tak snadno vyústit i k páčání trestné činnosti, k agresí, šikaně, k sexuálnímu rizikovému chování a v neposlední řadě i k užívání drog, případně ke změně vztahu k droze (z negativního pohledu vštěpovaného rodiči, ke kladnému postoji k nim po vzoru ostatních vrstevníků – „časovaná bomba“) (Kolář, 2002).

Přikláním se také k názoru, že vrstevnické skupiny a party mají nesmírný vliv na své členy a tím na formování jejich postojů (jak v pozitivním, tak i v negativním smyslu). Pokud má skupina (parta) negativní vztah k drogám, potom je členství v ní tou nejlepší prevencí. V opačném případě je to ta nejpravděpodobnější cesta k drogové závislosti. Je proto velmi důležité, aby se adolescent naučil odmítat rizikové situace, popř. postavit se vrstevníkům ve smyslu prosazení vlastního názoru, vlastní individuality.

2.3 Škola jako výchovné a vzdělávací zařízení

Střední škola, gymnázium či učiliště by podle mého názoru mělo být ideálním prostředím pro formování „prosociálních“ názorů a postojů mládeže. Je místem, kde mají studenti získávat ucelené informace týkající se drog a protidrogové tematiky. O této problematice by zde měli mít možnost studenti diskutovat jak s profesory, učiteli, tak s odborníky.

Podle nových rámcových vzdělávacích programů by každá škola měla být bezpečným místem, komunitou, kde nebudou dostupné jak drogy legální, tak ilegální. Měla by se

tak podílet na vytváření oněch žádoucích postojů či názorů k návykovým látkám, které by byly pro prevenci tou nejučinnější možnou formou boje se závislostí.

Tým pedagogických pracovníků by měl také povzbuzovat studenty ke kvalitnímu způsobu trávení volného času a k odpovědnosti za své jednání a chování. Učitel by měl chránit fyzické i psychické zdraví svěřených studentů, měl by vystupovat jako partner, který pomáhá jak žákům, tak i rodičům nacházet způsoby řešení problémového chování u mladistvých.

V neposledním případě by školské zařízení mělo vytvořit podmínky výchovnému poradci, metodikovi prevence či speciálnímu pedagogovi, popřípadě školnímu psychologovi. Zvyšování odolnosti dětí a mládeže v oblasti sociálně patologických jevů vyžaduje ze strany škol systémovou a koordinovanou přípravu (Nešpor, 2003b).

K posílení protidrogové preventivní strategie by škola podle Skácelové (2003b) měla respektovat věk a osobnostní zvláštnosti žáků. Měla by mít nejen složku informační, ale i postojovou a dovednostní. Minimální preventivní program navazuje na platné vzdělávací dokumenty, v nichž je zakotvena i oblast výchovy zdravého životního stylu. Zahrnuje též prevenci zneužívání návykových látek.

2.4 Volný čas a mimoškolská zařízení

Pod pojmem volného času si lze podle Krause (2006) představit odpočinek, zábavu, rekreaci, zájmovou činnost či sebevzdělávání. Způsob jeho trávení úzce souvisí se způsobem života jedince. Vyváženým životním stylem se následně utváří hodnotová orientace člověka, jeho postoje a následně i celá osobnost. Jednou z nejlepších prevencí proti sociálně patologickým vlivům, je kvalita volnočasové náplně jedince. Podle Štréblové (2002) patří mezi tyto nežádoucí vlivy například agresivita, vandalismus, alkohol, nikotin, drogy aj. Největší vliv na trávení volného času má rodina (u dětí role prvotní), vrstevníci (u adolescentů role prvotní) a škola, sportovní či kulturní kluby, ale i jiné společensko – kulturní organizace a sdružení.

Souhlasím s názorem Krause (2006), dle kterého klesl v poslední době u mládeže zájem o veřejnou či politickou činnost, o četbu a samostudium. Naopak stoupla touha setkávat se a komunikovat se spoluvrstevníky, mnohdy na nevhodných místech. Učňovská i středoškolská mládež ráda jen tak „zabíjí čas“, tedy nudí se. Zde je potom jen krůček

k tomu, aby zahájila ne zrovna společensky žádoucí činnost, například v podobě braní drog, nejčastěji právě drog konopných.

Podle mého názoru klidně můžeme mezi další negativní faktory zařadit nedostatek nabízených zařízení pro mládež, absenci pozitivních sociálních vazeb, nedostatek citů, či záměrně se zvyšující vliv masmédií na jedince ve volném čase.

2.5 Role masových komunikačních prostředků

Média se dnes stávají důležitým socializačním nástrojem s velkým vlivem na celou společnost. Jejich vliv je podle mého názoru obrovský, jak na mládež samotnou, tak na celé rodiny. Velká část adolescentů dokáže ve svém volném čase trávit hodiny u obrazovky či monitoru. V dnešní době se média stávají sociální institucí, která nám zprostředkovává aktuální informace v celosvětovém měřítku, tlumočí rozmanité názory, vštěpuje postoje pozitivní, ale také negativní.

Téma drog a drogové závislosti je široce diskutováno mezi odbornou a laickou veřejností. Názory se ale dosti často různí. Z médií k nám hovoří jak zastánci striktní prohibice, tak i často velmi tolerantní strana, která zde prezentuje výhody legalizace drog. Někteří považují marihuanu za lék a domnívají se, že její užívání není o nic víc nebezpečnější než konzumace piva. Jiní oponují tím, že slouží jako odrazový můstek pro drogy tvrdé, jakými jsou heroin a kokain.

Média nám často popisují senzační prožitky pod vlivem různých drog. Ternem bývají drogové či alkoholové skandály známých osobností. Jaký postoj k droze bude mít mladý člověk, který uvidí svůj idol v televizi při propagaci či dokonce pod vlivem oné drogy a při tom se dobře bavící, usmívající a všemi obletovaný? Zřetelná je absence protidrogové kinematografie. Užívání drogy se stává samozřejmostí, frajeřinou, uvolněním a pohodou.

Jako konkrétní příklad, podle mého do značné míry vystihující situaci v ČR, bych uvedl časopis Reflex a soutěž Cannabis Cup 2006 (Doležal, 2007), kde autor očividně provozuje a veřejně proklamuje „prokonopnou“ politiku. Porota, ve které nechybí Ivan Douda ani Ondřej Hejma, hodnotila kvalitu konopí na zaslaných fotografiích. Rekordní počet soutěžících vypovídá o zájmu – jde do tisíců. Podle autora soutěže jde o zatím největší akci konopné subkultury v ČR. Kromě obrázku marihuany na titulní stránce, autoři tohoto týdeníku nezapomněli vložit do každého vydání dárek „joint tube“ (speciální papírky na

výrobu jointu) snad pro případ, že by se čtenář při čtení chtěl nadechnout „čerstvého“ vzduchu.

Za další příklad propagace konopných drog mohu uvést každoroční pochod Prahou s názvem Milion Marihuana March. Pochod je určen pro příznivce legalizace konopných drog, doprovázený hudebním festivalem s více či méně známými skupinami od nás i ze zahraničí a jinými hudebními tělesy (Milion Marihuana March 2007).

Sdělovací prostředky vytvářejí, zachovávají nebo mění postoje a mínění jednotlivců. Podle mě vystihující definici uvedla ve své práci Müllerová (2002, s. 162): „Není možno nekomunikovat, nepředávat si informace a nějak se nechovat.“ S další definicí masmédií přichází Spousta (2001, s. 70-71). „Masová média (především televize a rozhlas) a nezodpovědnost některých tvůrců jejich programů ohrožují postoje a chování nejmladší generace (a nejen ji)“.

Ztotožňuji se s názorem, že pohledy ovlivňuje mnoho faktorů, od rodinného či ekonomického zázemí, sociálního postavení, rolí, přes školní prostředí, partu, vrstevnické skupiny, až po biologické a osobnostní dispozice jedince, jak jsem již uvedl v dřívějších kapitolách.

Pohled na problematiku cannabis je podle mého názoru ve společnosti dosti rozdílný. Mnozí se o drogovou problematiku nezajímají, myslí si, že se jich to netýká. S konopnou drogou se zřejmě ještě nesetkali nebo jen velice sporadicky. Druzí pokládají drogy z konopí za zlo a skupinu uživatelů této drogy za parazitující na celé zbývající společnosti. Zda mají osobně špatné zkušenosti s konopím či s uživateli nebo příliš konzervativní názory, nevím. A pak jsou zde sympatizanti, kteří by marihuanu či hašiš nejraději dekriminlizovali, případně zcela zlegalizovali. Kde se u nich takový či onaký pohled na konopné drogy vzal? Lze mezi ně zařadit bývalé či současné uživatele? Či jsou spíše ovlivněni vrstevníky či sdělovacími prostředky, ve kterých se častěji setkáváme s „prokonopnou“ tematikou, nežli naopak?

Různé pohledy či postoje lze očekávat také od dospívající mládeže. Adolescent si velmi lehce utvrzuje své názory a posouvá své hodnoty podle přesvědčení ostatních vrstevníků (v dřívějším věku podle rodičů). A právě mládež je skupinou, ve které se můžeme setkat s nejrůznorodějšími názory nejen vůči této problematice.

3 SITUACE V OBLASTI ZNEUŽÍVÁNÍ KONOPNÝCH DROG V ČR

Česká republika v průběhu 90. let prošla změnou, ze země transitní se postupně vyvinula na zemi spotřebitelskou. Dokazují to výsledky školní studie ESPAD prováděné (nejen) na území ČR v letech 1995, 1999 a 2003. Podle ní se během několika let v ČR počet uživatelů veškerých nelegálních drog stále zvyšoval. Od roku 1999 se však situace v této oblasti začala měnit. Nárůst prevalence uživatelů konopných látek a extáze se nezměnila a dále se zvyšovala, naopak došlo k poklesu prevalence užívání „tvrdých“ drog (např. pervitinu a heroinu) (Trendy v užívání nelegálních drog mezi mládeží).

Školní studie dále uvádí, že nejčastěji užívanou nelegální drogou v české populaci, a to zejména mezi mládeží ve věku 15-16 let, je marihuana. Nárůst v užívání je značný. V roce 1995 uvedlo 22,7 % dotázaných středoškoláků, že mají alespoň jednu zkušenost s konopnou drogou. V roce 1999 to bylo 34,9 % a o čtyři roky později, v roce 2003 zkušenost připustilo již 43,6 % všech respondentů (Užívání drog v populaci).

Pro moji práci bylo velmi důležité, vycházet z již dříve provedených statistik. Dozvěděl jsem se mnoho podstatných údajů a mohl tím lépe odhadnout vývoj v dané problematice.

3.1 Realizované výzkumy

Situace v oblasti zneužívání konopných drog v ČR se tedy stává stále vážnější. Nárůst zkušených adolescentů s konopnou drogou je zřejmý a tomu též odpovídá množství publikací a výzkumů, které se této problematice věnují a monitorují ji.

Vybral jsem si tři významné studie nealkoholových drog, odpovídající potřebám mé práce. Tyto studie měly za cílovou skupinu vždy středoškolskou mládež.

Zmíněné výzkumné programy přinesly značné množství údajů, v mnoha případech velmi zajímavých, podnětných, ale bohužel také překvapujících až alarmujících. První studií, podle mého názoru nejstěžejnější, byl projekt ESPAD.

3.1.1 „Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách“ (ESPAD)

Nejprve bych zmínil mezinárodní výzkumný projekt ESPAD, který je zaměřen na středoškolskou mládež ve věku 15-16 let a to studenty prvního ročníku středních škol a

učilišť. V České republice se tato studie realizuje jednou za 4 roky, tudíž letos, v roce 2007, se zpracovává výzkum nový. (Protidrogová politika a její strategie)

Podle posledních výsledků ESPAD z roku 2003 vyplývá, že má česká středoškolská mládež nejvíce zkušeností s alkoholem, cigaretami i ilegálními drogami v Evropě. Podle této studie má oproti pervitinu a heroinu, užívání marihuany a extáze rostoucí charakter co do počtu zkušeností českých středoškoláků. Jak jsem již uvedl v dřívější kapitole, konkrétně marihuanu či hašiš podle této studie vyzkoušelo téměř 44 % všech dotázaných šestnáctiletých středoškoláků (Trendy v užívání nelegálních drog mezi mládeží).

3.1.2 „Nealkoholové drogy“ (NEAD)

Jako druhou studii bych uvedl projekt NEAD, který vznikl v roce 1996 ve dvou okresech – Jihlavě a Třebíči. V následujících letech (1998 a 2000) se projekt rozrostl do všech okresů Moravy a východních Čech. V každém okrese se počet dotazovaných respondentů ustálil na přibližném počtu 900 studentů. Studie NEAD se zaměřila na studenty ve věku 15-19 let (Miovský, Urbánek, 2001).

Za cíl výzkumu si tato studie kladla zmapování aktuální situace v oblasti zneužívání alkoholových a nealkoholických drog ve vybraných okresech a odhadnutí odlišnosti případně vývoje mezi danými regiony. Dalším dominantním cílem bylo také zachytit a popsat měnící se trendy, preference a postoje mezi středoškolskou mládeží a pokusit se tak prognózovat jejich budoucí vývoj (Zahradník, 2006).

Pro porovnávání mnou zjištěných údajů s předešlými lety jsem se rozhodl využít právě projekt NEAD, který již sedmým rokem mapuje situaci nealkoholových drog v Kroměříži. Podrobnější výsledky budou rozebrány podrobněji v další části práce.

3.1.3 „Mládež a drogy“ (MAD)

Přibližně v podobném intervalu jako studie ESPAD se provádí také třetí a v České republice nejstarší školní studie MAD. Cílovou skupinou této studie se také stala středoškolská mládež všech věkových kategorií (14-19 let). Jako předešlá studie, opírá se také MAD o metodologii projektu ESPAD. Studie zjišťovala užívání legálních i nelegálních návykových látek, postoje a celkový životní styl české mládeže na všech typech škol (Mládež a drogy).

Studie MAD se provádí na krajské a celostátní úrovni a je podporována Národním monitorovacím střediskem pro drogy a drogové závislosti jako součástí Úřadu vlády ČR – sekretariátu Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky (tamtéž).

3.2 Situace v oblasti zneužívání konopných drog na okrese Kroměříž

Jak jsem již uvedl dříve, celorepubliková prevalence uživatelů konopných drog mezi středoškolskou mládeží stále stoupá. Důkazem tohoto tvrzení v Kroměříži jsou provedené studie nealkoholových drog (NEAD) Miovského, Urbánka (2001) a Zahradníka (2006), která mapuje a koreluje vývoj zkušeností středoškolské mládeže v okrese Kroměříž v letech 2000 a 2006.

3.2.1 Provedené studie na okrese Kroměříž v letech 2000 a 2006

Studie provedená na okrese Kroměříž v roce 2000 Miovským a Urbánkem (2001) a později Zahradníkem (2006) dospěla k výsledkům, které jsou pro mne zajímavé a pro moji studii podnětné. V následující tabulce jsou uvedené údaje NEAD (Miovský, Urbánek, 2001, Zahradník, 2006), které se podle mého názoru velmi podílejí na utváření postojů středoškolské mládeže vůči konopným drogám. Zajímá mne hlavně vývoj zkušenosti či dostupnosti středoškoláků s konopím (nutno podotknout, že studie NEAD provedená Janem Zahradníkem v roce 2006 je zaměřená pouze na první dva ročníky středních škol a učilišť, proto je srovnání s výzkumem NEAD 2000 pouze orientační):

<i>Provedené studie na okrese Kroměříž</i>	<i>NEAD 2000</i>	<i>NEAD 2006</i>
Zkušenost s cannabis (byť ojedinělá)	42,9 %	58,2 %
Zkušenost s cannabis do 15 let věku (včetně)	26,2 %	46,1 %
Zkušenost s cannabis (v posledních 30 dnech)	18,3 %	13,1 %
Snadná dostupnost cannabis	58,8 %	90,3 %
Obtížná dostupnost cannabis	17 %	4,5 %
Absence uživatele cannabis mezi přáteli	30,8 %	11,4 %

Tabulka 1: Provedené studie na okrese Kroměříž

Jak lze vidět z tabulky č. 1, vývoj ve zkušenosti a dostupnosti konopných drog na okrese Kroměříž je podle mého názoru znatelný. Za šest let stoupla zkušenost středoškoláků (byť ojedinělá) s touto drogou o **15,3 %** a tím se dostal přes pomyslných **50 %** všech studentů a učňů, kteří již onu drogu alespoň jednou v životě vyzkoušeli. Příčinou tohoto trendu by mohla být, dle mého názoru, zvýšená dostupnost konopných drog (o **31,5 %**

oproti roku 2000) a zvyšující se počet přátel – uživatelů (o **19,4 %** oproti roku 2000) mezi vrstevníky a přáteli. Mezi mládeží se marihuana či hašiš stává stále populárnější drogou, odpovídající jejich požadavkům. Mezi další důvody podporující tento trend bych uvedl vliv sociálního prostředí na adolescenty (více v kapitole 2 Sociální prostředí a jeho vliv na adolescentní mládež).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUM POHLEDU STŘEDOŠKOLSKÉ MLÁDEŽE NA KONOPNÉ DROGY NA OKRESE KROMĚŘÍŽ

4.1 Vymezení problému

Ve světě probíhá spousta výzkumů prevalence zneužívání konopných drog, ale jaký postoj lidé vlastně k marihuaně či hašiši zaujímají? Užívání drogy a postoj jedince k této látce spolu úzce souvisí. Na vztah sympatizantů či odpůrců konopných drog k této látce jsem se rozhodl zeptat svých respondentů na středních školách a učilištích, protože právě mezi středoškolskou mládeží (v ČR) je zneužívání těchto drog (Trendy v užívání nelegálních drog mezi mládeží) nejčtenější.

Uvědomuji si, že pohled jednotlivců na danou problematiku může být ovlivněn mnoha determinanty – osobnostními, vrstevnickými, rodinnými, výchovnými, mediálními, genetickými atd. Podle mého názoru je zajímavé pokusit se alespoň nahlédnout do této problematiky. Rozhodl jsem se proto zkoumat pohled středoškoláků na konopné drogy. Všechny výše uvedené determinanty pohled středoškoláků k dané látce hodně ovlivňují.

4.2 Cíl výzkumu

Za hlavní cíl výzkumu jsem si položil otázku: **jaký postoj zaujímají mladí lidé ke konopným drogám**. Mezi další cíle (utvářející tento postoj) jsem si zvolil:

- zjištění aktuální situace a rozsah zkušeností středoškoláků s produkty z konopí
- jaká je dostupnost konopných látek mezi danou věkovou skupinou adolescentů
- nalézt specifické odlišnosti této skupiny ve vztahu k věku, pohlaví či typu studované školy

Samozřejmě jsem si vědom toho, že:

- je toto téma příliš široké na to, abych jej mohl pokrýt pouze touto prací
- někteří lidé nemají na dané téma svůj vlastní názor či postoj a tak se může stát, že odpovídat budou náhodně, či podlehnou fenoménu sociálně žádoucích odpovědí
- postoje je velmi složité měřit a navíc se v mnoha studiích ukázaly být nedostatečným indikátorem chování či jednání jedince

Ke všem těmto výtkám lze ovšem zmínit i druhou stranu věci:

- nové zkoumání či zjišťování napomáhá rozvíjet další výzkumy a tím nás posunovat o něco dále. Většinou se nepovede proniknout do určité problematiky jediným výzkumem.
- Konopné drogy se postupně stávají aktivní či pasivní součástí dospívání mládeže, proto očekávám, že většina středoškoláků již bude mít vytvořen na tento fenomén svůj vlastní pohled.
- Byl bych rád, kdyby mnou zjištěné skutečnosti alespoň z části pomohly odhalit a upřesnit vztah středoškolské mládeže ke konopným drogám.

4.3 Výzkumný soubor

Ve své práci se zaměřuji na mladou generaci **2. a 3. ročníků** středních škol a učilišť denního studia. Zmíněné ročníky jsem zvolil z těchto důvodů: podle mého názoru je to mládež, která již částečně navykla dospívajícímu stylu života, částečně se osamostatnila od vlivu svých rodičů a přitom se pomalu připravuje na svoji budoucnost. Dalším důvodem byla absence 4. ročníků na učňovských školách.

Výzkumný vzorek jsem se snažil složit tak, aby odrážel reálnou situaci v počtu studentů jednotlivých typů škol. Při tom jsem vycházel ze statistických údajů počtu studentů středních škol na okrese Kroměříži za rok 2006 (Statistické údaje o počtu studentů na okrese Kroměříž).

Podle dřívějších zkušeností z projektů Miovského, Urbánka (2001) a Zahradníka (2006) jsem všechny typy škol sloučil do tří skupin, a to:

- a) Gymnázia,
- b) střední průmyslové školy a zdravotnické školy, střední odborné školy a SOU, OU, ISŠ s maturitou,
- c) SOU, OU, ISŠ bez maturity.

Gymnázia jsou ve výzkumu zastoupena 26 studenty, střední odborné školy zakončené maturitní zkouškou 125 studenty a učební obory 49 uční (viz. tabulka č. 2). Při výběru výzkumného souboru byly dodrženy základní metodologické požadavky, tedy že reprezentativní výběrový soubor dotazníkového šetření by měl být zmenšeným modelem celku.

<i>Typ školy</i>	<i>GYM</i>	<i>SOŠ</i>	<i>OU, SOU</i>	<i>Celkem</i>
Vzájemný poměr	12,9 %	62,6 %	24,5 %	100%
Počet respondentů	26	125	49	200

Tabulka 2: Poměr zastoupených studentů dle typu škol na okrese Kroměříž

Následující tabulka č. 3 uvádí poměr žen a mužů z celkového počtu dotázaných středoškoláků a průměrný věk dosažený u jednotlivých typů škol.

<i>Pohlaví, věk a počet studentů</i>	<i>GYM</i>	<i>SOŠ</i>	<i>OU, SOU</i>	<i>Celkem</i>
Žen	15	85	15	115
Mužů	11	40	34	85
Průměrný věk	17,04	17,51	17,67	17,49

Tabulka 3: Rozčlenění středoškoláků dle pohlaví a věku

4.4 Konstrukce dotazníku a jeho položky

Pro své zkoumání jsem připravil **strukturovaný dotazník** složený z 18 otázek (7 otázek bylo uzavřených, 11 polootevřených). Tento dotazník se skládal z otázek použitých v dřívějších výzkumech (Miovský, 1997, Miovský, Urbánek, 2001, Falář, Bolek, Soumar, Vrtílek, 2003, Zahradník, 2006).

Zajímalo mne, zda se zkušenost s drogou a její oblíbenost dá srovnat s celorepublikovým šetřením. Jaký je pohled adolescentů na konopnou drogu, do jaké míry s ní již experimentovali a co může jejich postoj k této droze ovlivnit. Zda jsou si vědomi vážnosti následků vyplývajících z užívání oné drogy, jaká je dostupnost drogy mezi studenty a uční atd.

Mezi další očekávané výsledky bych zařadil, zda jde mezi mládeží pouze o experimentování anebo zda jde o vážný problém. Do jaké míry jsou si jisti studenti sami sebou a do jaké míry jsou přesvědčeni o neškodnosti této drogy.

4.5 Administrace dotazníku

Dotazník jsem se snažil zkonstruovat tak, aby ho oslovení respondenti zvládli vyplnit během jedné vyučovací hodiny. Všem respondentům jsem v úvodu vysvětlil poslání této studie a zdůraznil jejich vlastní anonymitu. Z důvodu případných připomínek a dotazů jsem byl ve třídě při vyplňování dotazníků vždy přítomen. Po vyplnění jsem dotazníky sebral a pro vyhodnocení potřebných dat odnesl mimo školu.

Za metodu zpracování dat jsem zvolil kvantitativní analýzu. Některé otázky mně přímo poskytly kvantifikovatelná data, u otevřených otázek jsem musel pro získání kvantifikovatelných dat provést definování jednotek a vytvořit systém kategorií.

Za poskytnutý prostor v hodinách jsem příslušným pedagogům daných škol slíbil zprostředkovat výstupy z mé empirické části práce.

4.6 Východiska výzkumu

Vzhledem k již dříve provedeným dotazníkovým šetřením na okrese Kroměříž v daném tématu (Miovský, Urbánek, 2001, Zahradník, 2006), jsem se v mé práci mohl opřít o jisté skutečnosti. Vstupuji do výzkumného pole, kde:

<i>Provedené studie na okrese Kroměříž</i>	<i>NEAD 2000</i>	<i>NEAD 2006</i>
Doposud žádná zkušenost s konopnou drogou	57,1 %	41,8 %
Zkušenost s cannabis (v posledních 30 dnech)	18,3 %	13,1 %
Snadná dostupnost cannabis	58,8 %	90,3 %
Absence uživatele cannabis mezi přáteli	30,8 %	11,4 %

Tabulka 4: Dotazníkové výstupy z let 2000 a 2006

Z daných výstupů je patrné, že dostupnost marihuany či hašiše se v posledních letech na okrese Kroměříž stále zvyšuje. V mém výzkumu lze tento stoupající trend také očekávat. Počet mladých lidí, kteří již vyzkoušeli marihuanu či hašiš, stále stoupá a lze tedy očekávat také dobrou informovanost o dané problematice mezi studenty a uční. Na druhou stranu je z daných výzkumů patrný stagnující počet intenzivních uživatelů konopných drog. Díky tomuto zjištění lze podle mého názoru počítat s vyhrazenými názory a pohledy na konopné drogy mezi studenty a uční z důvodů, že cannabis většina dotázaných zkusila, ale už nechce tuto zkušenost dále opakovat.

5 VÝSLEDKY VÝZKUMU

5.1 Co pro mne znamená pojem marihuana či hašiš?

Úvodní otázka dotazníku (hned po věku a pohlaví) měla zjistit všeobecný pohled středoškoláků na fenomén jménem cannabis. Respondenti mohli zakroužkovat libovolný počet odpovědí. V průměru si každý respondent vybral pět odpovědí (celkem 993). Jak dokazuje tabulka č. 5, rejstřík pohledů středoškolské mládeže na konopné drogy je velmi pestrý. Tabulku jsem sestavil procentuelně od nejčastějších odpovědí po ty méně časté.

<i>Co pro mne znamená marihuana / hašiš</i>	<i>Celkem</i>	
Svinstvo, nesmysl, blbost, humus, špatnost	77	38,5 %
Móda, výstřelek, frajeřina	75	37,5 %
Návyková droga	72	36 %
Droga, která uživatele dovede k tvrdým drogám	65	32,5 %
Dobře dostupná, moc nestojí (někdy vůbec nic)	64	32 %
Halucinogenní účinky	63	31,5 %
Lehká, měkká, slabá droga, jako alkohol a cigarety	62	31 %
Léčebný prostředek, útlum bolesti, zdravá rostlina	57	28,5 %
Je horší (škodlivější) než nikotinová cigareta	52	26 %
Škodlivá nezdravá droga, smrt, škodí psychice,	50	25 %
Pohoda, smích, klid, odpočinek, odreagování	47	23,5 %
Omamná uklidňující látka, uvolnění, relaxace, útlum	41	20,5 %
Útěk od problémů, od tohoto světa, zapomenutí	38	19 %
Dobrá nálada, povzbuzení, energie, chut' něco dělat	38	19 %
Chvilí dobře a pak špatně – jako u jiných drog	35	17,5 %
Odporné, zavrženíhodné, pod úroveň, úpadek	32	16 %
Občasné kouření není nebezpečné, bez následků	29	14,5 %
Neznamená pro mě nic	25	12,5 %
Je neškodná	25	12,5 %
Tvrdá droga, velmi nebezpečná	15	7,5 %
Chci ji rozhodně vyzkoušet	14	7 %
Otevření, rozšíření vědomí, hledání a nacházení	13	6,5 %
Znamená pro mě hodně, každodenní rituál	4	2 %

Tabulka 5: Vztah / pohled ke konopným drogám

Možná bychom hned na začátku mohli propadnout dojmu, že velká část mladých (středoškoláků a učňů) užívání drogy odsuzuje, vidí v ní nebezpečí, špatnost, módu, frajeřinu a pokládá tuto zdánlivě měkkou drogu za návykovou nebo za drogu odrazovou k drogám tvrdším. Avšak poměrně dost velká skupina se ke konopným drogám vyjadřuje velmi liberálně a tak velkou nebezpečnost jim nepřisuzuje. Téměř třetina respondentů ji

považuje za drogu slabou, srovnatelnou s cigaretami a alkoholem. **31,5 %** ví o halucino-genních účincích. Na **23,5 %** se dostává pohled velmi tolerantní, důvěřivý až naivní, kdy pro ně droga znamená smích, klid, odpočinek a odreagování.

To, že je droga velmi dobře dostupná (**32 %** dotázaných) se projeví ještě v dalších tabulkách. Pro **12,5 %** dotázaných droga neznamena vůbec nic, stejné procento (**12,5 %**) však zase uvádí, že je neškodná. To znamená, že každý čtvrtý středoškolák si není vědom možných následků při užívání této drogy. Zajímavým poznatkem může být i to, že **7,5 %** dotázaných označuje drogu za tvrdou a velmi nebezpečnou. Tito respondenti nejspíše při-rovnávají konopné drogy k drogám tvrdým (pervitinu, heroinu). Pouze **6,5 %** ví (možná z osobní zkušenosti) o otevření a rozšíření vědomí. Užití marihuany či hašiše je pro **2 %** respondentů každodenním rituálem. Tito respondenti se setkávají s dalšími vrstevníky ve škole i mimo ni, které pak větší či menší mírou v jejich úsudku na konopí mohou ovlivnit.

Celkový pohled mladých, jejich myšlení a názory na soudobý fenomén konopných drog, pochopitelně ovlivňuje celá škála faktorů. Jak jsem již rozepsal ve druhé kapitole (Sociální prostředí a jeho vliv na adolescentní mládež), jde o celospolečenské, sociální, mediální, vrstevnické, rodinné a další krizové faktory. Riziko dnešní doby můžeme spatřovat ve velkém vlivu masmédií. Ta se po celém světě stávají důležitým socializačním fakto-rem. Pluralita názorů na konopné drogy (problematika diskutována v televizi, rozhlase, po internetu, v časopisech) odpovídá názorové pluralitě mládeže právě v odpovědích na tuto otázku (a další otázky). Vidíme pestrost názorů od těch, kdo drogu striktně odmítají a od-suzují, až po názory zcela opačné.

Období mládí je provázeno fyzickými, psychickými a sociálními změnami, tudíž vliv celé společnosti a prostředí je zřejmý. Mladí lidé nežijí izolovaně, vliv vrstevníků, party, rodiny je diskutovaný celospolečensky.

Jak ukazuje tabulka, liberální vztah k droze má poměrně velká část studentů. Posto-je a názory mladých lidí mohou být výsledkem výchovy v rodině, která již nehraje tak dů-ležitou roli v životě adolescenta, avšak v raném dětství hrála důležitou úlohu v názorové orientaci, tvorbě hodnotového systému a vzorců chování (více v kapitole 2.1 Funkce rodiny v sociálním prostředí).

Za významné informace považují také:

- **38,5 %** všech dotázaných respondentů marihuanu vnímá negativně.

- Za módu, výstřelek nebo frajeřinu považuje cannabis celkem **37,5 %** dotázaných.
- Podle třetiny dotázaných respondentů (**32,5 %**) je marihuana či hašiš přestupní drogou k drogám tvrdším.
- **28,5 %** středoškoláků považuje marihuanu či hašiš za léčebnou rostlinu, která dopomáhá utlumit bolest.
- Naopak pro **čtvrtinu** dotázaných respondentů je to droga škodlivá, která škodí hlavně psychice.

5.2 Důvody k požití konopných drog

Co se týče možností a experimentování s drogou, pohled mládeže na tuto problematiku ukazuje tabulka č. 6. Studenti byli vyzváni, aby k otázce vybrali maximálně tři možné důvody, jaké by mohli dovést člověka k užití konopné drogy. V této otázce se, podle mého názoru, také hodně zrcadlí pohled či postoj studentů samotných na možné důvody k požití konopných drog. Co podle středoškoláků může vést lidi k užití konopné drogy?

<i>Důvody k požití drogy</i>	<i>Celkem</i>	
Zvědavost, experiment	130	65 %
Snaha zapomenout na problémy	72	36 %
Z nudy	56	28 %
Fakt, že mnoho přátel bere taky	55	27,5 %
Snaha dobře se naladit	52	26 %
Snaha mít více přátel	49	24,5 %
Neschopnost říci někomu ne	48	24 %
Touha prožít něco perfektního	34	17 %
Protože nejlepší přítel/kyně bere taky	29	14,5 %
Touha být šťastný/á	18	9 %
Touha být výkonný/á	15	7,5 %

Tabulka 6: Důvody k požití konopných drog

Za nejpodnětnější důvod k užití cannabis považují středoškoláci především zvědavost nebo experiment (**65 %**). Naopak touha být šťastný/á (**9 %**) nebo výkonný/á (**7,5 %**) by mohla být motivem nejméně tázaných. Zajímavý údaj se týká zapomenutí na problémy. **36 %** respondentů by užilo drogu právě z těchto důvodů. Je možné i to, že nemají se svými problémy za kým jít.

Celkem **27,5 %** respondentů si myslí, že důvodem k požití drogy by mohl být fakt, že mnoho přátel bere taky. Pro **každého čtvrtého** (**24,5 %**) z dotázaných středoškoláků by

mohlo být důvodem k užití marihuany či hašiše „snaha mít více přátel“. Vliv vrstevnické skupiny hrál také důležitou roli u další početné odpovědi. A to, že dalším důvodem k užití drogy by mohl být fakt, že nejlepší přítel/kyně bere taky (celkem **14,5 %** dotázaných). Vliv skupiny, ať pozitivní nebo negativní, je tedy velký a studenti tuto domněnku v odpovědích potvrzují. Snaha mít na střední či učňovské škole co nejvíce přátel, být dominantní a ne přehlížený, ztotožnit se se skupinou, nevybočovat, může vést také k neschopnosti říci svůj názor a oponovat partě. V dlouhodobějším měřítku to může také znamenat změnu postojů.

Hodně mě zaujala četnost odpovědí (**24 %**) typu „neschopnost říci někomu ne“. Nedostatek asertivity může být u středoškolské mládeže také příčinou první zkušenosti s konopnými drogami. Tento fakt může být důsledkem slabších komunikačních schopností či špatné sebedůvěry.

Pro **každého čtvrtého** z dotázaných středoškoláků (**28 %**) by mohla být možným důvodem k užití marihuany či hašiše „nuda“ a tím nevhodné trávení volného času (více v kapitole 2.4 Volný čas a mimoškolská zařízení).

5.3 Situace či místo prvního setkání s marihuanou či hašišem

Jsou místa, jako např. diskotéky, koncerty populárních skupin, kde se setkává větší množství mládeže. Zde kromě relaxace, uvolnění a odreagování mají možnost nakontaktovat se na drogu. Není to jenom můj názor, ale potvrzují to i odpovědi na otázku, zaznamenané v tabulce č. 7. Tato místa, kde zní obvykle hlučná hudba, nabádá mladé lidi ke společným prožitkům euforie a intenzivní radosti z rytmu a pohybu. Dalo by se říci, že k určitému typu hudby se bere určitý typ drog (mimořadně cannabis je podle mého názoru typičtější pro rockové kluby, mejdany nežli diskotéky, kde figurují drogy jiné). Droga se může stát nabízeným artiklem právě zde. Právě zde se totiž může stát, že se adolescent rozhoduje na základě chování ostatních vrstevníků, utvrzuje a posouvá si hodnoty podle životního stylu ostatních, tedy vytváří si postoje nové.

Podle mého názoru může mít místo či situace (nejenom) prvního setkání podstatný vliv na utváření pohledu ke cannabis jako droze, či k frekvenci užívání. Pokud je první zkušenost s drogou pozitivní a je přitom na místě, kde se bude v budoucnu často mladý člověk pohybovat (kluby, parky, diskotéky, apod.), je zde veliké riziko recidivy této zkušenosti a tím také k přizpůsobení dosavadního pohledu v nové situaci.

Tuto problematiku taktéž přibližuje Skácelová (2003). Vrstevnické skupiny, prostředí, příležitost, jak v negativním, tak v pozitivním smyslu mají vliv na ostatní přítomné členy. Podle autorky zde může dojít k rizikovému a problémovému chování a jednání mladých bez respektování hranic, i k páčání trestné činnosti. V následujících tabulkách můžeme také sledovat procentuelní rozdíly u studentů gymnázia, na středních školách a zvláště na učilištích.

<i>Situace / místo / motiv prvního setkání s marihuanou / hašišem</i>		<i>GYM</i>	<i>SOŠ</i>	<i>OU, SOU</i>	<i>Celkem</i>
Byla mi nabídnuta známým na diskotéce, či na jiném místě mimo školu	Počet	11	50	26	87
	Podíl	42,3 %	40 %	53,1 %	43,5 %
Nebyla mi nabídnuta nikdy	Počet	7	43	3	53
	Podíl	26,9 %	34,4 %	6,1 %	26,5 %
Z vlastního rozhodnutí	Počet	3	7	13	23
	Podíl	11,5 %	5,6 %	26,5 %	11,5 %
Byla mi nabídnuta spolužákem / spolužačkou ve škole	Počet	-	13	7	20
	Podíl	0 %	10,4 %	14,3 %	10 %
V životní krizi	Počet	2	9	-	11
	Podíl	7,7 %	7,2 %	0 %	5,5 %
Byla mi nabídnuta člověkem, kterého osobně neznám	Počet	2	2	-	4
	Podíl	7,7 %	1,6 %	0 %	2 %
Jiná odpověď	Počet	1	1	-	2
	Podíl	3,8 %	0,8 %	0 %	1 %
Celkem	Počet	26	125	49	200
	Podíl	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabulka 7: Situace / místo / motiv prvního setkání s konopnou drogou

Zajímavá je podle mého názoru odpověď týkající se distribuce konopných drog přímo ve škole. Škola by měla být bezpečným místem, kde nebudou dostupné drogy ani jiné omamné látky (více v kapitola 2.3 Škola, jako výchovné a vzdělávací zařízení). U gymnazistů, podle mého průzkumu, nebyl shledán ani jeden případ prvního kontaktu s marihuanou či hašišem ve školních prostorách. Důvodem může být množství probírané látky a náročnost školy, při které by byla konzumace konopných drog před nebo ve vyučování velkou překážkou. Jinak už ale odpověděli respondenti na učilištích (**14,3 %**) a na středních školách (**10,4 %**), kdy byla droga nabízena spolužáky ve školách. Zajímavé je také to, že žádný učeň nepřišel poprvé do styku s konopnou drogou od neznámého člověka. Již od mládí se tedy pohybují tito jednotlivci v okolí uživatelů konopných drog.

Studenti všech typů škol se poměrně shodují v mínění, že droga jim byla nabídnuta na jiném místě mimo školu (např. na diskotéce, v klubu apod.). O tom svědčí zmíněných

43,5 % odpovědí. Tato odpověď převládla také u jednotlivých typů škol. Znatelný rozdíl je u druhé odpovědi, kdy velmi početné skupině zatím droga nabídnuta nebyla (gymnazisté 26,9 %, středoškoláci 34,4 %). 94 % dotázaných učňů odpovědělo, že jim někdo konopnou drogu již nabídl (ve všech případech známá osoba). To si zdůvodňuji tím, že se gymnazisté nebo studenti SOŠ pohybují v okruhu přátel, kde je menší riziko nabídky této drogy.

Z výzkumu dále vyplývá, že ve 26,5 % brali učni drogu z vlastního rozhodnutí, což neodpovídá realitě mezi středoškoláky, kde z vlastního rozhodnutí bralo drogu 5,6 % respondentů (gymnazisté tak odpověděli v 11,5 % případech).

Za významné informace dále považuji:

- Každý **desátý** středoškolák přijde poprvé do styku s konopnou drogu ve škole.
- Celkem 26,5 % dotázaných doposud s marihuanou či hašišem do styku nepřišlo. Důvodem může být absence uživatelů konopných drog mezi přáteli, či pevné postoje a vyhýbání se rizikových míst a situací.

5.4 Zkušenost s konopnými drogami

Američtí autoři Arterburn a Burns (2001) uvádí, že experimentování s drogu je mezi americkou mládeží časté. Alespoň jednou to prý vyzkoušel téměř každý. Každý z mladých chce vyzkoušet, jak vyžrát na spoustu negativních pocitů, kdy po požití drogy přichází úleva. Jaká je zkušenost mladistvých v České republice, respektive na okrese Kroměříž, kde se hned soustředí několik středních odborných škol, několik učilišť a gymnázií, o tom podává procentuelní přehled tabulka č. 8.

Pro srovnání vývoje zkušeností s marihuanou či hašišem na okrese Kroměříž jsem použil studii Miovského a Urbánka (2001). Ve zmíněné studii byla tato otázka zaměřena na zkušenost s jakoukoli nealkoholovou drogu, tudíž bude mít provedená komparace pouze orientační charakter. Podle mého názoru se však z provedené studie může vycházet, protože je marihuana a hašiš nejčastěji užívaná nelegální droga mezi středoškoláky vůbec.

<i>Marihuanu / hašiš jsem</i>		<i>GYM</i>	<i>SOŠ</i>	<i>OU, SOU</i>	<i>Celkem</i>
Nezkusil/a a nechci zkoušet	Počet	14	57	8	79
	Podíl	50 %	45,6 %	16,3 %	39,5 %
Nezkusil/a, ale možná zkusím	Počet	3	7	-	10
	Podíl	11,5 %	5,6 %	0 %	5 %
Zkusil/a a nechci to opakovat	Počet	4	44	25	73
	Podíl	15,4 %	35,2 %	51 %	36,5 %
Zkusil/a a chci to opakovat	Počet	5	17	16	38
	Podíl	19,2 %	13,6 %	32,7 %	19 %
Celkem	Počet	26	125	49	200
	Podíl	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabulka 8: Zkušenost s konopnou drogou

Konopnou drogu neokusilo a ani v budoucnu zkoušet nehodlá **39,5 %** všech dotázaných středoškoláků (pro srovnání to bylo 50 % v roce 2000) Jak je patrné z tabulky č. 5, negativní pohled na konopné drogy mělo **38,5 %** všech dotázaných respondentů, což téměř odpovídá počtu dotázaných, kteří konopnou drogu nezkusili a v budoucnu zkoušet ani nehodlají. Jejich negativní postoj je tedy značným důvodem k nezájmu vůči droze.

Dalších **5 %** dotázaných středoškoláků drogu sice zatím neokusilo, ale v budoucnu možná okusí (8,7 % v roce 2000). Je patrné, že „váhavých“ středoškoláků, tedy těch, kteří uvažují v budoucnu o tom, že s marihuanou či hašišem zkušenost teprve získají, stále **ubývá**. Může to být dáno tím, že se pohled středoškoláků na konopné drogy stále více polarizuje. Fenomén konopných drog se stává stále častěji veřejnou diskusí a tak se pohled mládeže k marihuaně či hašiši může vytvářet již na základních školách. Také klesající věk první zkušenosti s konopnou drogou hraje důležitou roli v tom, že tzv. „váhajících“ středoškoláků na středních školách a učilištích stále ubývá.

Zkušenost s konopnou drogou, kterou ale již nechtějí opakovat, má **36,5 %** dotázaných (20,4 % v roce 2000). Tato skupina středoškoláků má jako jediná **stoupající** charakter. Důvodem by mohla být především zvyšující se dostupnost konopných drog mezi mládeží (viz. tabulka č. 12).

19 % středoškoláků má zkušenost s konopnou drogou a chce tuto svoji zkušenost v budoucnu opakovat (20,9 % v roce 2000). Tento trend příkládám zvyšujícímu se počtu zkušených respondentů, který v roce 2007 činí **55,5 %** všech dotázaných středoškoláků (41,3 % v roce 2000). Z tohoto počtu více než **jedna třetina** (34,2 %) dotázaných středoškoláků chce tuto zkušenost opakovat. Naopak pro **dvě třetiny** (65,8 %) ze zkušených do-

tázaných středoškoláků byl první kontakt s konopnou drogou, podle jejich názoru, také poslední.

Dalším zajímavým poznatkem je, že mezi uční neexistuje **nikdo**, kdo by marihuanu či hašiš nezkusil, ale připouštěl by možnou zkušenost v budoucnu. Podle mého názoru je to dáno tím, že mezi uční neexistuje nikdo, kdo by na cannabis ještě neměl vytříbený pohled. Uční se rozhodnou užít či neužít konopnou drogu již v prvním ročníku OU, SOU. Je to zapříčiněno dobrou dostupností konopných drog (viz. tabulka 13).

Pohled na konopnou drogu se podle mého názoru nejvíce ustálí po první zkušenosti s onou drogou, po prvním kontaktu. Proto je zajímavý poměr zkušených a zatím nezkušených středoškoláků podle typu škol. Konopnou drogu zatím **nezkusilo 61,5 %** gymnazistů (**38,5 %** zkusilo), **51,2 %** studentů středních odborných škol (**48,8 %** zkusilo) a **16,3 %** všech učňů (**83,7 %** zkusilo).

5.5 Věk první zkušenosti s marihuanou či hašišem

Dalším, podle mého názoru hodně podstatným faktorem v ovlivnění pohledu či názoru jedince na cannabis, je věk první zkušenosti s touto drogou. Čím je člověk starší, tím se více opírá o své zkušenosti, o literaturu, případně názory odborníků. Naopak mladí lidé (děti) jsou manipulovatelní více. Ke kladnému pohledu na drogu jim může stačit například pouze přítomnost starších kamarádů užívajících drogu.

Věk první zkušenosti s marihuanou či hašišem je velmi ostře sledovaným ukazatelem. Obecně je známo, že se rok po roku snižuje věk první zkušenosti s konopnými drogami. Většina populace první zkušenost s konopnou drogou učiní právě v době adolescence. Výsledky následující analýzy opět porovnáme s již dříve provedenou studií na okrese Kroměříž (Miovský, Urbánek, 2001). Srovnání obou výzkumů je opět pouze orientační. Výsledky studie 2000 obsáhly respondenty prvních až čtvrtých ročníků, zatímco aktuální výzkum se zaměřil pouze na druhý a třetí ročník středních škol a učilišť.

<i>První zkušenost s marihuanou / hašišem</i>		<i>GYM</i>	<i>SOŠ</i>	<i>OU, SOU</i>	<i>Celkem</i>
byla v 11 nebo dříve	Počet	-	-	3	3
	Podíl	0 %	0 %	6,1 %	1,5 %
byla ve 12	Počet	-	-	1	1
	Podíl	0 %	0 %	2 %	0,5 %
byla ve 13	Počet	1	1	10	12
	Podíl	3,8 %	0,8 %	20,4 %	6 %
byla ve 14	Počet	3	10	6	19
	Podíl	11,5 %	8 %	12,2 %	9,5 %
byla v 15	Počet	-	20	10	30
	Podíl	0 %	16 %	20,4 %	15 %
byla v 16	Počet	5	10	7	22
	Podíl	19,2 %	8 %	14,3 %	11 %
byla v 17 nebo později	Počet	1	18	5	24
	Podíl	3,8 %	14,4 %	10,2 %	12 %
nikdy nebyla	Počet	16	66	7	89
	Podíl	61,5 %	52,8 %	14,3 %	44,5 %
Celkem	Počet	26	125	49	200
	Podíl	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabulka 9: Věk první zkušenosti s konopnou drogou

Jak je z následného srovnání zřejmé, věk první zkušenosti s konopnou drogou u adolescentů stále klesá. Tabulku jsem pro větší přehled a lepší srovnání se studií Miovského a Urbánka (2001), rozdělil do čtyř podskupin:

- Do první skupiny jsem zařadil respondenty, jejichž první zkušenost s cannabis byla před 11 rokem (včetně). Takto ranou zkušenost s touto drogou má **1,5 %** respondentů (0,4 % v roce 2000). Počet zkušeností v těchto letech vzrostl **čtyřnásobně**.
- Ve druhé skupině jsou jedinci s první zkušeností ve 12. a 13. roce svého věku. Takto odpovědělo **6,5 %** dotázaných středoškoláků (5 % v roce 2000).
- **24,5 %** všech respondentů získalo svou první zkušenost s cannabis ve 14. nebo 15. roce svého věku (20,8 % v roce 2000).
- Do poslední skupiny jsem zařadil respondenty, kteří učinili první zkušenost s marihuanou či hašišem v 16 letech a později. Takto odpovědělo **23 %** dotázaných. (16,6 % v roce 2000).
- Počet respondentů, kteří zkušenost s marihuanou či hašišem zatím neučinili jsem popsal v předcházející tabulce č. 7 (**44,5 %**). V roce 2000 to bylo 57,1 % všech do-

tázaných středoškoláků. Osobní zkušenost s konopnou drogou má tedy stále více středoškoláků.

Zajímavým zjištěním je **nulová** zkušenost u gymnazistů v 15 roce života, zatímco žáci ZŠ odcházející v tomto věku do učebních oborů uvádí jedno z nejvyšších procent zkušeností s konopnou drogou (**20,4 %**). Jaký je důvod? Goodyer (2001) uvádí, jaký má vliv konopí na učení. Jde především o utlumenou schopnost koncentrace. Student pomaleji zpracovává informace a hůře se učí. Z toho vyvozují, že gymnazista by neměl šanci (při užívání cannabis) zvládat množství zadaného učiva a zátěž na škole. Kouření marihuany může ovlivnit učení samotné. Student má nejen problémy s pamětí a se soustředěním, ale především se ztrátou motivace, smyslu vzdělávání, s pevnou vůlí a cílevědomostí. Naopak mládež na učilišti může postrádat dobré vzory v kolektivu, může zde jít o lehkomyšlné a nevázané chování vrstevníků, nesprávně využitý čas, špatné rodinné zázemí a sociální prostředí, sklon k aroganci, asociální projevy, nízkou míru sebevědomí a sebehodnocení, stres v životě, příliš liberální výchovu v rodině, nezáměr ze strany rodičů, atd.

Za významné informace dále považují:

- Přes **40 %** respondentů z OU a SOU zkusilo konopí před svým 15 věkem.
- **Žádný** ze studentů středních odborných škol či gymnázia nezkusil konopnou drogu před 12 rokem (včetně).
- Téměř **každý šestý** středoškolák (**17,5 %**) získává první zkušenost s konopím již na základní škole. Což je z hlediska pohledu na cannabis velice zajímavé zjištění. Myslím si, že školáci ještě nemají potřebné množství informací o této droze.

5.6 Intenzita užití konopných drog za posledních 30 dní

Co se týče rizikovitosti v užívání marihuany či hašiše nepředstavuje samotná zkušenost tak výrazný problém, jako opakované a pravidelné užívání. Četnost užívání marihuany a hašiše během posledních 30 dní bohužel nezachytí ty středoškoláky, kteří užívali drogu intenzivně v dřívější době a nyní ji omezili, nebo dokonce přestali zcela.

Pro vývoj v četnosti užití marihuany či hašiše za posledních sedm let jsem si opět vybral orientační srovnání následující tabulky se studií provedené na okrese Kroměříž před sedmi lety Miovským a Urbánkem (2001).

Četnost užití marihuany / hašiše během posledních 30 dní		GYM	SOŠ	OU, SOU	Celkem
Nikdy	Počet	22	110	31	163
	Podíl	84,6 %	88 %	63,3 %	81,5 %
1-2krát	Počet	2	9	7	18
	Podíl	7,7 %	7,2 %	14,3 %	9 %
3-7krát	Počet	1	3	3	7
	Podíl	3,8 %	2,4 %	6,1 %	3,5 %
8-15krát	Počet	-	2	1	3
	Podíl	0 %	1,6 %	2 %	1,5 %
Častěji	Počet	1	1	7	9
	Podíl	3,8 %	0,8 %	14,3 %	4,5 %
Celkem	Počet	26	125	49	200
	Podíl	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabulka 10: Intenzita užívání konopných drog za posledních 30 dní

Zajímavý je vztah této tabulky s tabulkou č. 4. 81,5 % všech dotázaných respondentů v posledním měsíci konopnou drogu neužili, tudíž se domnívám, že marihuanu a hašiš neužívají vůbec, nebo velice sporadicky. Negativní názor vůči marihuaně a hašiši však vyjádřilo „pouze“ **38,5 %** dotázaných respondentů.

Dalším zajímavým zjištěním pro mne byla souvztažnost mezi zkušenými respondenty (**55,5 %**) a respondenty, kteří drogu užili alespoň jedenkrát za poslední měsíc (**18,5 %**), tudíž stálými uživateli. Z výzkumu vyplývá, že **jedna třetina** respondentů, kteří již v životě okusili marihuanu nebo hašiš, tuto drogu užívá stále. Z tohoto zjištění se dá dále vyvodit, že **každý třetí** středoškolák, který vyzkoušel konopnou drogu alespoň jedenkrát v životě, tuto drogu dále užívá.

Za významné informace dále považuji:

- **Každý desátý** středoškolák (**9,5 %**) užil za poslední měsíc konopnou drogu třikrát nebo vícekrát.
- **6 %** všech dotázaných respondentů užilo konopnou drogu za poslední měsíc osmkrát a častěji.
- V průměru **každý druhý** den a častěji užívá cannabis **4,5 %** všech respondentů.
- **36,7 %** všech dotázaných respondentů z OU a SOU užili konopnou drogu za poslední měsíc **minimálně jedenkrát**.

5.7 Množství přátel pravidelně užívajících konopné drogy

Užívání drog mezi vrstevníky je nejčastější cestou adolescenta ke droze. Se zvýšeným počtem závislých kamarádů se zvyšuje náchylnost dotázaných k užití drogy. Naše děti budou takové, jací jsou jejich přátelé, protože s nimi tráví nejvíce času. Mladiství se v dnešní individualistické společnosti potřebují s někým identifikovat (Arterburn, Burns, 2001).

Vliv vrstevnické skupiny jako jeden z nejdůležitějších faktorů při užívání konopných drog jsem popsal již v teoretické části této práce. Pohled středoškoláků na konopné drogy je podle mého názoru nejvíce ovlivněn právě vrstevnickými skupinami. Podle Koláře (2002) může mít taková skupina na jedince veliký vliv. Jedinec se snaží být zajedno s postojí skupiny (tzv. skupinová konformita).

Do tabulky jsem zakombinoval také zkušenost s konopnou drogou u jednotlivých středoškoláků na určitých typech škol a pro zjištění vývoje množství přátel v okolí středoškoláků jež užívají cannabis, jsem si opět vybral orientační srovnání se studií Miovského a Urbánka (2001) provedenou před sedmi lety.

Počet přátel užívajících konopné drogy	GYM		SOŠ		OU, SOU		Celkem		
	Zkusil/a		Zkusil/a		Zkusil/a		Zkusil/a		
	Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne	
Nikdo z mých přátel	Počet	-	4	-	14	2	1	2	19
	Podíl	0 %	23,5 %	0 %	21,9 %	4,9 %	12,5 %	1,8 %	21,3 %
Málokdo z mých přátel	Počet	1	6	12	24	3	4	16	34
	Podíl	11,1 %	35,3 %	19,7 %	37,5 %	7,3 %	50 %	14,4 %	38,2 %
Několik mých přátel	Počet	6	7	42	24	22	3	70	34
	Podíl	66,7 %	41,2 %	68,9 %	37,5 %	53,7 %	37,5 %	63,1 %	38,2 %
Většina mých přátel	Počet	1	-	7	2	9	-	17	2
	Podíl	11,1 %	0 %	11,5 %	3,1 %	22 %	0 %	15,3 %	2,2 %
Všichni mí přátelé	Počet	1	-	-	-	5	-	6	-
	Podíl	11,1 %	0 %	0 %	0 %	12,2 %	0 %	5,4 %	0 %
Celkem	Počet	9	17	61	64	41	8	111	89
	Podíl	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabulka 11: Počet přátel užívajících konopné drogy

Jak lze vidět z následujícího srovnání, vrstevníci patří mezi nejdůležitější faktor při zkušenosti jedince s konopnou drogou. Pokud se jedinec pohybuje v kruhu přátel, kteří do styku s konopím nepřišli, je celkem pravděpodobné, že on sám cannabis nikdy nevyzkouší.

Téměř ve všech kategoriích hrála zkušenost respondentů s konopnou drogou výraznou roli (následující údaje jsou vypočteny z absolutního počtu dvou set dotázaných respondentů):

- **26,75 %** nezkušených respondentů nemá v okruhu přátel nikoho nebo málokoho, kdo by užíval cannabis, oproti **9 %** zkušených respondentů (z celkového počtu oslovených středoškoláků).
- **17 %** nezkušených respondentů má ve svém okruhu přátel několik známých, kteří užívají cannabis, oproti **35 %** zkušeným respondentů (z celkového počtu oslovených středoškoláků).
- **1 %** nezkušených respondentů uvádí, že má ve svém okruhu přátel většinu nebo všechny známé, kteří užívají cannabis, oproti **11,5 %** zkušeným respondentům (z celkového počtu oslovených středoškoláků).

Jaký byl za posledních sedm let na okrese Kroměříž vývoj co do počtu přátel, užívajících cannabis, se dočteme z následujících údajů:

- **10,5 %** všech dotázaných respondentů nemá ve svém přátelském okolí nikoho, kdo užívá produkty z konopí. Oproti roku 2000 se jedná o trojnásobné snížení stavu (z 30,8 %). Dalo by se tvrdit, že jsou dnešní středoškoláci (oproti roku 2000) vystaveni trojnásobně vyššímu pokušení cannabis vyzkoušet nebo s touto drogou přijít alespoň do kontaktu.
- Dalším zajímavým rozdílem mezi letošním rokem a rokem 2000 je, že **každý druhý** středoškolák (**52 %**) (shodně na všech typech škol) má kolem sebe několik přátel užívajících cannabis. V roce 2000 takto odpověděl každý pátý středoškolák (19,5 %).

Velice vyhraněný pohled na konopné drogy musí mít každý desátý učeň. Podle odpovědí totiž uvedlo **10,2 %** respondentů z OU či SOU, že všichni jejich přátelé užívají tuto drogu. V takovém vrstevnickém prostředí bude pohled přátel, potažmo celé skupiny na marihuanu či hašiš velice kladný.

5.8 Dostupnost konopných drog

Z této tabulky vyplývá jedno: středoškolská mládež nemá většinou žádný problém sehnat ve svém okolí marihuanu či hašiš. Toto zjištění jistě také hraje důležitou roli při popularitě, oblíbenosti či rozšíření konopných produktů.

„Je lehce k dostání a je relativně levná a skutečnost, že je zakázaná, jí dodává záchvěv vzrušení a je skvělým prostředkem vzpoury“ (Goodyer, 2001, s. 65).

K orientačnímu srovnání, jak se dostupnost konopných drog na okrese Kroměříž v posledních sedmi letech změnila, mi opět dopomůže studie Miovského a Urbánka (2001).

<i>Sehnání marihuany / hašiše by pro mne bylo</i>		<i>GYM</i>	<i>SOŠ</i>	<i>OU, SOU</i>	<i>Celkem</i>
Nemožné	Počet	-	4	-	4
	Podíl	0 %	3,2%	0%	2 %
Velmi obtížné	Počet	-	2	-	2
	Podíl	0 %	1,6%	0%	1 %
Trochu obtížné	Počet	1	4	-	5
	Podíl	3,8 %	3,2%	0%	2,5 %
Celkem snadné	Počet	8	50	15	73
	Podíl	30,8 %	40%	30,6%	36,5 %
Velmi snadné	Počet	11	51	34	96
	Podíl	42,3 %	40,8%	69,4%	48 %
Nevím	Počet	6	14	-	20
	Podíl	23,1 %	11,2%	0%	10 %
Celkem	Počet	26	125	49	200
	Podíl	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabulka 12: Dostupnost konopných drog

Podle materiálu z roku 2000 (Miovský, Urbánek, 2001) bylo sehnání marihuany či hašiše pro oslovené respondenty nemožné či obtížné ve 41,3 % případech. Letos tak odpovědělo **5,5 %** respondentů. Došlo tak k velmi výraznému nárůstu dostupnosti konopných drog mezi středoškolskou mládeží. Většinu respondentů (**84,5 %**) by v dnešní době sehnání cannabis nedělalo větší problém (58,8 % v roce 2000).

Za významné informace dále považuji:

- Co se týče dostupnosti marihuany či hašiše podle jednotlivých typů škol, je situace nejzávažnější u OU a SOU. Všechny **100 %** dotázaných z těchto škol na tuto otázku odpovědělo, že by sehnání marihuany či hašiše bylo snadné. Připomínám, že téměř

jedna třetina (36,7 %) dotázaných učňů užilo cannabis v posledních 30 dnech (viz. tabulka č. 10).

- U ostatních typů škol je situace o něco málo příznivější. **73,1 %** gymnazistů by sehnalo marihuanu či hašiš snadno. Připomínám, že 15,3 % dotázaných gymnazistů užili tuto drogu v posledních 30 dnech (viz. tabulka č. 10). To znamená, že téměř jedna pětina gymnazistů, pro které by sehnání konopných produktů nebylo větším problémem, tyto produkty stále užívají.
- **80,8 %** studentů SOŠ by také nevidělo ve shánění konopných drog větší problém. Připomínám 12 % zkušenost studentů SOŠ s užitím cannabis v posledním měsíci (viz. tabulka č. 10). Což je téměř jedna sedmina studentů, pro které by sehnání marihuany nebylo žádný větší problém.

Jak lze vidět z výše uvedených údajů, pevná vůle, informovanost, pohled či názor na konopné drogy, hrají důležitou roli při jejich užívání. Zřejmý rozdíl je také dán typem studované školy. **Každý třetí** učeň, **každý pátý** gymnazista nebo **každý sedmý** student SOŠ, pro kterého je cannabis dostupná (celkem, či snadno), tuto drogu aktivně užívá.

5.9 Vznik následků při užívání konopných drog

Jak jsem již popsal v teoretické části, mezi nejčastější následky po užití cannabis patří: stav euforie a vnitřní blaženosti, přehnaná veselost, ale také například sucho v ústech a jemný pocit chladu, hlad, dochází k dezorientaci v čase, či deformaci prostoru, ponoření se do vlastních myšlenek a fantazií. Patrné jsou překrvené spojivky. Mezi dlouhodobé následky u intenzivních uživatelů může patřit psychická závislost, podle některých autorů také somatická. Dále dochází k poruchám některých kognitivních funkcí, jako například zhoršení krátkodobé paměti či v soustředění. Při odvykání může abstinenci příznaky doprovázet neklid, podrážděnost, nervozita, úzkost, deprese nebo bolest hlavy (Miovský, 2003a).

Při sestavování této otázky jsem byl zvědav, zdali si středoškoláci uvědomují možné důsledky, které mohou vzniknout při dlouhodobém užívání cannabis a zdali se jejich pohled liší od skutečného chování ve vztahu k této droze (porovnání s tabulkou č. 8).

<i>Mohou vzniknout nějaké následky při užívání konopných drog?</i>		<i>GYM</i>	<i>SOŠ</i>	<i>OU, SOU</i>	<i>Celkem</i>
Ano	Počet	20	111	32	163
	Podíl	76,9 %	88,8 %	65,3 %	81,5 %
Ne	Počet	6	14	17	37
	Podíl	23,1 %	11,2 %	34,7 %	18,5 %
Celkem	Počet	26	125	49	200
	Podíl	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabulka 13: Vznik následků při užívání konopných drog

Studenti a učni si podle mého názoru při otevřené otázce těžko vybaví možné důsledky. Oproti tabulce č. 5 byli více struční. Přesto je zajímavé sledovat, jaké podněty je pod pojmem následky na konopných drogách napadly.

Přes **čtyři pětiny (81,5 %)** respondentů si je vědoma možných následků plynoucích z užívání konopných drog. Naopak **18,5 %** si myslí, že následky při užívání cannabis vzniknout nemohou. Tento pohled přičítám nedostatečné informovanosti středoškoláků o možných nebezpečích daných drog. Zajímavé je, že přes 60 % všech dotázaných již osobní zkušenost s konopím má nebo nevylučuje, že tuto zkušenost v budoucnu získají a to i přes to, že většina z nich si je vědoma možných následků plynoucích z užívání této drogy. Na druhou stranu uvedlo 65 % dotázaných (viz. tabulka č. 6) za hlavní důvod k požití cannabis zvědavost a experiment, který podle těchto údajů zřejmě také dokáže zastínit případné následky užívání.

Respondenti si za možné následky při užívání cannabis nejčastěji vybavili vznik závislosti na droze (**27 %** všech dotázaných středoškoláků). Podle mého názoru patří mezi nejdůležitější následky spíše dopad na zdraví jedince či snížení životního tempa.

18 % dotázaných středoškoláků považuje užívání konopí za škodlivé zdraví. Mládež podle mého názoru nevidí možné zdravotní riziko cannabis z důvodu, že je často kolem nich k vidění. Středoškoláci často sledují několik svých přátel (**51,5 %** dotázaných) jak tuto drogu užívají, v médiích jsou k vidění filmy s „prokonopnou“ tematikou, je zde zřejmá absence potřebné informovanosti mládeže. Mezi další důvody k potlačení zdravotních následků při užívání této drogy by mohl být jejich kladný postoj ke konopným drogám, nebo jejich samotné užívání.

Podobná část respondentů (17,5 %) si naopak pod vznikem možných následků z užívání konopných drog představuje stále trvající dobrou náladu, pohodu a veselost. 13,5 % respondentů by marihuanou či hašišem léčili různé typy bolestí.

Dotázaní respondenti dále odpovídali na tuto otevřenou otázku takto: uvolnění a odreagování (7 %), psychické problémy, deprese (7 %), útěk před problémy (6 %), žádné zábrany, šílené chování (4,5 %), lepší vnímání, učení (3 %).

5.10 Rozpoznatelnost dlouhodobých změn v chování u uživatelů konopných drog

Rozpoznatelných změn při dlouhodobém užívání cannabis je podle různých autorů hodně. Například Goodyer (2001) uvádí, že případné dlouhodobé užívání cannabis má zásadní vliv na paměť a zhoršení schopnosti koncentrace. Naopak u lidí, aplikujících tuto drogu denně (bez vztahu k délce užívání), jsou projevy jiné. Pomaleji zpracovávají informace, dochází ke změně motivace a hůře se učí. Díky dlouho se ukládajícímu THC v těle může být intenzivní uživatel konopí stále ve stavu mírného „zkouření“, což může mít za následek změnu myšlenkových procesů. Autorka dále uvádí, že může být pravidelný uživatel při odvykání na cannabis podrážděný či nervózní a zároveň připomíná, že velké množství typických projevů při užívání konopí jsou také typické pro projevy u dospívání.

To, jestli si jedinec dokáže uvědomit veškeré následky vyplývající z užívání jednotlivých drog, se podle mě hodně odráží v jeho pohledu či názoru na onu látku. Uživatelé konopných drog mohou být na první pohled stejní jako ostatní lidé (např. na rozdíl od uživatelů pervitinu či heroinu) a to může u ostatních lidí evokovat pozitivní pohled k této droze.

<i>Lze rozpoznat dlouhodobé změny v chování u uživatelů konopných drog?</i>		<i>GYM</i>	<i>SOŠ</i>	<i>OU, SOU</i>	<i>Celkem</i>
Ano	Počet	15	65	39	119
	Podíl	57,7 %	52 %	79,6 %	59,5 %
Ne	Počet	11	60	10	81
	Podíl	42,3 %	48 %	20,4 %	40,5 %
Celkem	Počet	26	125	49	200
	Podíl	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabulka 14: Rozpoznatelnost dlouhodobých změn v chování u uživatelů konopí

Téměř **dvě třetiny (64,5 %)** respondentů uvedlo (viz. tabulka č. 11), že v jejich okolí užívá cannabis několik, většina, či všichni přátelé. Zajímalo mne tedy, nakolik jsou respondenti schopni rozpoznat u svých blízkých některé dlouhodobé změny při užívání této drogy.

Celkem **59,5 %** všech dotázaných dokáže rozpoznat dlouhodobé změny v chování u intenzivních uživatelů konopných drog. Naopak **40,5 %** středoškoláků tyto změny rozpoznat nedokáže. Podle mého názoru to může být (mimo jiné) také dáno tím, že se na tyto změny u svých přátel nezaměřují, nebo se je přímo snaží vytlačit ze svého vnímání. Vždyť **88 %** (tabulka č. 18) respondentů uživatele cannabis toleruje či s nimi dokonce sympatizuje.

Za významné informace dále považuji:

21 % všech dotázaných středoškoláků považuje za rozpoznatelné změny v chování u uživatelů konopí úpadek osobnosti, tupost, špatnou paměť či pasivní chování.

18 % středoškoláků považuje za rozpoznatelnou indicii při dlouhodobém užívání konopných drog veselost, pohodu, uvolněnost, otevřenost či přátelskost.

14,5 % středoškoláků rozpozná na jedinci změny při dlouhodobém užívání cannabis v podobě nervozity, vznětlivosti, nepozornosti, podrážděnosti, agresivity či netrpělivosti konzumenta.

5.11 Konopné drogy a typ závislosti

Tato otázka měla spíše informativní charakter. Chtěl jsem se dozvědět, zda je nějaký rozdíl v informovanosti mezi středoškolskou mládeží a typem školy, jež studují. V současnosti je závislost či návykové chování považováno za jeden z nejzávažnějších sociálně patologických jevů a tomu též odpovídá množství publikací. Názory na typ závislosti vznikající po dlouhodobém užívání konopných drog se liší.

Podle Miovského (2003a) na marihuaně či hašiši nevzniká somatická závislost. U asi 8-10 % dlouhodobých uživatelů se však dostavuje závislost psychická. Ale například australská autorka Goodyear (2001) si naopak myslí, že konopí může být návykové jak psychicky, tak fyzicky.

K jakému názoru se přiklání středoškolská mládež?

<i>Na marihuaně / hašiši může vzniknout závislost</i>		GYM	SOŠ	OU, SOU	<i>Celkem</i>
Fyzická i psychická	Počet	9	60	14	83
	Podíl	34,6 %	48 %	28,6 %	41,5 %
Fyzická	Počet	1	1	1	3
	Podíl	3,8 %	0,8 %	2 %	1,5 %
Psychická	Počet	11	44	22	77
	Podíl	42,3 %	35,2 %	44,9 %	38,5 %
Nevzniká žádná závislost	Počet	2	7	4	13
	Podíl	7,7 %	5,6 %	8,2 %	6,5 %
Nevím	Počet	3	13	8	24
	Podíl	11,5 %	10,4 %	16,3 %	12 %
Celkem	Počet	26	125	49	200
	Podíl	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabulka 15: Konopné drogy a typ závislosti

Pohled středoškolské mládeže na cannabis jako na drogu, která způsobuje závislost, je znatelný. Celkem **81,5 %** dotázaných respondentů si myslí, že na konopných drogách může vzniknout závislost.

Jak vyplývá z tabulky č. 10, v současnosti užívá cannabis 18,5 % dotázaných středoškoláků. Možná je to právě oněch **18,5 %** dotázaných, kteří se domnívají, že závislost na konopných drogách vzniknout nemůže nebo si tím nejsou jistí.

Za významné informace dále považují:

- Podle **41,5 %** středoškoláků může vzniknout na konopných drogách závislost jak fyzická, tak psychická. Tento názor podpořilo největší procento (**48 %**) studentů SOŠ.
- **38,5 %** všech dotázaných respondentů označilo u této otázky závislost psychickou. K tomuto názoru se přiklonilo největší procento učňů (**44,9 %**).

Jak dané výsledky ukazují, jsou studenti a učni (tak jako odborníci) v této otázce také nejednotní.

5.12 Zdroje informací o drogách z konopí

Při následující otázce mě zajímal zdroj (místo, instituce, osoba, médium apod.), ze kterého středoškoláci nejčastěji čerpají, čerpali nebo čerpat budou informace ohledně konopných drog. Který zdroj považují za nejobektivnější, a přitom nejsrozumitelnější jejich

požadavkům a dotazům? Z internetu, v dnešní době nejspíš nejpopulárnějšímu zdroji informací pro mladou generaci, se podle mého názoru setkáme spíše s prokonopnou propagací, a tím s pozitivními názory, nežli s názory negativními vůči této droze (více v kapitole 2.5 Role masových komunikačních prostředků).

Rodiče, odborníci, či škola vám kladné informace o jakýchkoliv drogách jen těžko podají, kdežto media či kamarádi již mohou být k drogám benevolentnější. Zdroj informací tak považuji za jeden z nejvýznamnějších faktorů v utváření pohledu středoškoláků na tuto drogu.

<i>Kdybich hledal/a informace o konopných drogách, obrátil/a bych se nejprve na</i>		<i>GYM</i>	<i>SOŠ</i>	<i>OU, SOU</i>	<i>Celkem</i>
Rodiče	Počet	-	4	1	5
	Podíl	0 %	3,2 %	2 %	2,5 %
Sourozence	Počet	1	3	-	4
	Podíl	3,8 %	2,4 %	0 %	2 %
Kamarády	Počet	6	28	17	51
	Podíl	23,1 %	22,4 %	34,7 %	25,5 %
Školu	Počet	-	2	2	4
	Podíl	0 %	1,6 %	4,1 %	2 %
Partnera / partnerku	Počet	1	6	-	7
	Podíl	3,8 %	4,8 %	0 %	3,5 %
Odborníka, protidrogové centrum	Počet	1	18	6	25
	Podíl	3,8 %	14,4 %	12,2 %	12,5 %
Media (internet, tisk, literatura...)	Počet	14	69	17	100
	Podíl	53,8 %	55,2 %	34,7 %	50 %
Mám informací dost, nepotřeboval Bych poradit od nikoho	Počet	3	-	1	4
	Podíl	11,5 %	0 %	2 %	2 %
Celkem	Počet	26	125	49	200
	Podíl	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabulka 16: Zdroje informací o drogách z konopí

Z tabulky je patrný značný vliv sdělovacích prostředků na současnou mládež. **Každý druhý** středoškolák při sběru dat a informací k této problematice využívá média (jak tištěná, tak elektronická). Podle jedné definice „chápeme masmédia jako nositele informací, která předávají adresátovi určitým způsobem (obrazem, zvukem, slovy, symboly aj.) zakódovanou informaci (zprávu), jež ovlivňuje jeho vědomí, názory a postoje“ (Spousta, 2001, s. 62). Podle mého názoru se postoj či pohled středoškolské mládež na konopné drogy (tabulka č. 4) hodně podobá různorodosti názorů ve sdělovacích prostředcích.

Dalším, poměrně často zastoupeným zdrojem informací o konopí jsou kamarádi (25,5 %). Zde je riziko dezorientace a subjektivního vnímání podle mého názoru podobně velké (ne-li větší) jak u sdělovacích prostředků.

Na protidrogové centrum, případně na jiného odborníka v oboru, by se pro více informací ohledně konopných drog obrátil **každý osmý** respondent (12,5 %).

Za významné informace dále považují:

- Na své nejbližší (rodinné příslušníky, partnera/ku) by se pro získání informací o droze cannabis obrátil **každý čtrnáctý** respondent (8 %).
- 2 % všech tázaných studentů by se pro více informací o této droze obrátilo na školu.
- Stejný počet respondentů (2 %) si myslí, že již má dostatek informací o konopných drogách a proto by poradit od nikoho již nepotřebovali. Zajímavé je, že takto odpověděl **každý devátý** gymnazista (11,5 %).

5.13 Vyhledání pomoci v případě vzniku problému s konopnou drogou

V další otázce se měla středoškolská mládež vyjádřit k výběru zázemí či důvěryhodné instituce, kterou by preferovala v případě vzniklého problému s konopnou drogou. Mezi zajímavé zjištění (jak je zřejmé z následující tabulky) lze zajisté řadit to, že se mezi mládež dostala informace o specializovaných pracovištích zaměřených na problém řešení závislosti. Tyto instituce v minulosti nebyly příliš známé.

V případě problému s drogou bych preferoval/a pomoc od		GYM	SOŠ	OU, SOU	Celkem
Rodiče	Počet	5	23	10	38
	Podíl	19,2 %	18,4 %	20,4 %	19 %
Sourozence	Počet	1	8	2	11
	Podíl	3,8 %	6,4 %	4,1 %	5,5 %
Kamaráda / kamarádky	Počet	4	20	19	43
	Podíl	15,4 %	16 %	38,8 %	21,5 %
Školy	Počet	-	-	-	-
	Podíl	0 %	0 %	0 %	0 %
Odborníka, protidrogového centra	Počet	10	71	17	98
	Podíl	38,5 %	56,8 %	34,7 %	49,5 %
Mám informací dost, nepotřeboval Bych pomoc od nikoho	Počet	6	3	1	10
	Podíl	23,1 %	2,4 %	2 %	5 %
Celkem	Počet	26	125	49	200
	Podíl	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabulka 17: Vyhledání pomoci v případě vzniku problému s konopnou drogou

Každý druhý středoškolák by v případě výskytu problému s konopnou drogou preferoval pomoc od protidrogového centra či jiného odborníka v oboru. Což je v zajímavém poměru s předešlou otázkou, kdy by se na tuto organizaci či odborníka obrátil pro získání potřebných informací **každý osmý** středoškolák. Středoškoláci podle mého názoru berou protidrogová centra či jiné odborníky v oboru spíše jako pomáhající instituce po vzniku problému, nežli instituce podávající preventivní informace o droze.

Jako v tabulce č. 16, by téměř **každý čtvrtý** středoškolák preferoval pomoc v případě výskytu problému s cannabis, od svých přátel.

Žádný respondent by se neobrátil v případě výskytu problému s drogou na školu. Středoškoláci mají podle mého názoru obavu z možného postihu, v případě svěřeni se školní instituci se svým problémem. Z obavy před ztrátou anonymity nemají asi v osobě školního preventisty důvěru.

Za významné informace dále považuji:

- **24,5 %** dotázaných respondentů by se o pomoc v témže problému obrátilo na své rodinné příslušníky.
- **Každý desátý (10 %)** středoškolák by pomoc v případě výskytu problému s drogou nehledal nikde, poněvadž podle jeho názoru má informací dost a určitě by si pomohl sám. Takto odpověděl téměř **každý čtvrtý (23,1 %)** gymnazista, což příklá-

dám vyššímu sebevědomí gymnazistů a jejich sebedůvěře oproti jiným středoškolákům.

5.14 Osobní postoj k uživatelům konopných drog

V následující tabulce jsem zkoumal pohled / postoj středoškoláků k samotným uživatelům konopných drog. Myslím si, že níže uvedená data mají vzájemný vztah k počtu přátel užívajících konopné drogy (viz. tabulka č. 11).

<i>Váš postoj k uživatelům Marihuany / hašiše</i>		<i>GYM</i>	<i>SOŠ</i>	<i>OU, SOU</i>	<i>Celkem</i>
Nevadí mi	Počet	20	97	44	161
	Podíl	76,9 %	77,6 %	89,8 %	80,5 %
Odsuzuji je	Počet	3	19	2	24
	Podíl	11,5 %	15,2 %	4,1 %	12 %
Sympatizuji s nimi	Počet	3	9	3	15
	Podíl	11,5 %	7,2 %	6,1 %	7,5 %
Celkem	Počet	26	125	49	200
	Podíl	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabulka 18: Osobní postoj k uživatelům konopných drog

Čtyřem z pěti středoškoláků uživatelé cannabis nevadí. Přisuzují to častému kontaktu respondentů s uživateli v okruhu přátel. Vždyť většina dotázaných středoškoláků vypověděla, že má v okolí několik (52 %), většinu (9,5 %), nebo dokonce všechny (3 %) přátele užívající konopné drogy (viz. tabulka č. 11). Tato skutečnost samozřejmě formuje jejich postoje a pohled vůči této droze (více v kapitole 2.2 Vliv party a vrstevníků).

Naopak **každý osmý** středoškolák uživatele konopí odsuzuje. Tento pohled na uživatele této drogy podle mého názoru souvisí s respondenty, kteří ve svém okolí přátel nemají žádného uživatele cannabis. V tabulce č. 11 takto odpovědělo 10,5 % dotázaných.

Za významné informace dále považuji:

- **7,5 %** všech dotázaných respondentů s uživateli konopných drog sympatizuje. Mezi gymnazisty je to téměř **11,5 %** dotázaných. Připomínám, že je mezi středoškoláky 18,5 % a mezi gymnazisty 15,3 % uživatelů této drogy (viz. tabulka č. 10). Většina z těch, kteří v posledním měsíci vyzkoušeli konopnou drogu, má s ostatními uživateli spíše kladný vztah.

- Téměř každý sedmý student ze SOŠ odsuzuje uživatele konopných drog (**15,2 %**). Naopak mezi učni se takhle k uživatelům cannabis staví každý dvacátý pátý respondent (**4,1 %**). Také tyto údaje přisuzuje výběru okruhu přátel. **10,2 %** všech dotázaných učňů má všechny své přátele užívající cannabis, oproti tomu takto vyhraněný okruh přátel nemá **žádný** ze studentů SOŠ.

5.15 Postoj společnosti k uživatelům konopných drog

Jaký názor mají středoškoláci na postoj společnost vůči uživatelům konopných drog jsem vyjádřil následující tabulkou. Zaměřil jsem se také na porovnání těchto údajů se zkušeností středoškoláků s cannabis (viz. tabulka č. 8).

<i>Váš názor na postoj společnosti K uživatelům marihuany / hašiše</i>		<i>GYM</i>	<i>SOŠ</i>	<i>OU, SOU</i>	<i>Celkem</i>
Je k uživatelům tolerantní	Počet	8	13	12	33
	Podíl	30,8 %	10,4 %	24,5 %	16,5 %
Je k uživatelům netolerantní	Počet	9	43	13	65
	Podíl	34,6 %	34,4 %	26,5 %	32,5 %
Je k uživatelům neutrální	Počet	9	69	24	102
	Podíl	34,6 %	55,2 %	49 %	51 %
Celkem	Počet	26	125	49	200
	Podíl	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabulka 19: Postoj společnosti k uživatelům konopných drog

Podle **každého druhého (51 %)** respondenta je společnost k uživatelům neutrální. Připomínám, že **55,5 %** dotázaných středoškoláků má s konopnou drogou již osobní zkušenost. Podle mého názoru je tento stav zapříčiněn faktem, že většina rodičů či učitelů tento problém u dospívajícího člověka neřeší, řešit nechce, nebo o něm prostě neví. Vytíženost rodičů v zaměstnání, rostoucí vliv vrstevnických skupin i rostoucí zkušenosti s drogami slavných lidí, může na mládež působit dojmem, že se společnost k uživatelům této drogy staví spíše neutrálně, nežli vyhraněně.

Podle **třetiny** respondentů (**32,5 %**) je společnost k uživatelům cannabis netolerantní. Naopak **každý šestý (16,5 %)** respondent považuje společnost k těmto lidem za spíše tolerantní. Připomínám, že 19,5 % dotázaných uvedlo, že konopí užilo v posledních 30 dnech alespoň jedenkrát (viz. tabulka č. 10). V případě, že jim tato zkušenost prošla bez povšimnutí u zbývajících populace, mohou nabýt dojmu, že je společnost spíše tolerantní nebo neutrální, nežli netolerantní.

5.16 Optimální postoj společnosti k uživatelům konopných drog

Jak by se společnost měla stavět k uživatelům konopných drog podle dnešní středoškolské mládeže, jsem se snažil zjistit v následující analýze. Zajímavé pro mne bylo srovnání této otázky s otázkou osobního postoje k uživatelům konopných drog (viz. tabulka č. 19).

Do tabulky jsem také zakomponoval optimální postoj společnosti k uživatelům konopných drog podle žen a podle mužů. Zajímalo mne, zda-li je nějaký rozdíl v odpovědích na výše položenou otázku podle pohlaví dotázaných středoškoláků.

Jak by se společnost měla stavět k uživatelům cannabis		GYM	SOŠ	OU, SOU	Celkem	
					Žen	Mužů
Neměla by je trestat ani nějak více omezovat	Počet	7	19	14	20	20
	Podíl	26,9 %	15,2 %	28,6 %	17,4 %	23,5 %
Měla by je tolerovat a případně jim nabídnout léčbu	Počet	9	33	13	31	24
	Podíl	34,6 %	26,4 %	26,5 %	27 %	28,2 %
Tolerovat a současně důrazně žádat (případně i nutit), aby se šli léčit	Počet	8	45	7	38	22
	Podíl	30,8 %	36 %	14,3 %	33 %	25,9 %
Trestně stíhat, tedy považovat jejich jednání a činnost za trestné	Počet	2	15	4	15	6
	Podíl	7,7 %	12 %	8,2 %	13 %	7,1 %
Nevím, nezajímá mne to	Počet	-	13	11	11	13
	Podíl	0 %	10,4 %	22,4 %	9,6 %	15,3 %
Celkem	Počet	26	125	49	115	85
	Podíl	100 %	100%	100 %	100 %	100 %

Tabulka 20: Optimální postoj společnosti k uživatelům konopných drog

Podle **každého desátého** respondenta (**10,5 %**) by společnost měla uživatele konopných drog trestně stíhat, tedy považovat jejich jednání a činnost za trestné. Připomínám, že podle tabulky č. 19 by odsoudilo uživatele konopí 12 % všech dotázaných respondentů. Podle mě je tento názor velice zajímavý hlavně u učňů z OU a SOU. Téměř třetina (36,7 %) všech učňů v posledních 30ti dnech užila (viz. tabulka č. 10) konopnou drogu. Přesto by je téměř **každý pátý (22,5 %)** spolužák trestně stíhal či je žádal (případně i nutil), aby se šli léčit.

Téměř **každý druhý** respondent (**47,5 %**) by si přál, aby uživatele konopí společnost nějak více neomezovala, popřípadě jim doporučila léčbu. Takto tolerantní byli hlavně gymnazisté (**61,5 %**), dále pak učni (**55,1 %**) a studenti SOŠ (**41,6 %**).

Za významné informace dále považuji:

- Nejvíce respondentů (**30 %**) projevilo názor, že by měla společnost uživatelů cannabis důrazně žádat (případně i nutit) aby se šli léčit. Podobná část (**27,5 %**) dotázaných středoškoláků uvedla, aby společnost tyto uživatele tolerovala a případně jim nabídla léčbu.
- **12 %** respondentů tato problematika nezajímala nebo na ni nedokázali odpovědět (**9,6 %** žen a **15,3 %** mužů).

Podle výše uvedených odpovědí se jeví, že jsou ženy více tolerantní k uživatelům konopných drog. Situaci by ženy řešily tolerantnějším přístupem v **51,7 %** případech, muži v **44,4 %**. Naopak ke striktnějšímu přístupu k uživatelům cannabis by přistoupilo **33 %** žen oproti **46 %** mužů.

5.17 Diskuse výsledků

Závěrem bych celkově shrnul nejdůležitější zjištěná fakta, která vyplynula z mé výzkumné činnosti (včetně komparace výsledků minulých studií) a se kterými je možno argumentovat. Především, jaký je pohled na drogovou problematiku a informovanost středoškolské mládeže o ní. Přes 80 % středoškoláků si myslí, že na konopných drogách může vzniknout závislost (ve většině případů fyzická i psychická). Stejný počet adolescentů si je vědomo možných následků plynoucích z užívání konopných drog a téměř 60 % všech dotázaných středoškoláků tyto následky dokonce dokáže u dlouhodobých uživatelů rozpoznat. Oproti roku 2000 se v roce 2007 zkušenost středoškolské mládeže s touto drogou i přes výše uvedené vědomosti zvýšila o 12,6 %. Dalším důležitým hlediskem ve vývoji bylo bezesporu sledování věku první zkušenosti s konopím. Podle očekávání se věk první zkušenosti stále snižuje. Ve srovnání z rokem 2000 se procento první zkušenosti u jedenáctiletých téměř zečtyřnásobilo. Zvyšovala se také zkušenost u mládeže ve 12. až 15. roce věku. Z mého výzkumu o intenzitě užití konopných drog za posledních 30 dnů vyplynul počet současných uživatelů konopí mezi středoškoláky. V porovnání s rokem 2000 vzrostl průměrný počet uživatelů jen minimálně.

Do dalšího bloku bych shrnul dostupnost konopných drog mezi středoškoláky. Došlo k trojnásobnému snížení těch, v jejichž okruhu přátel neexistuje žádný uživatel konopných drog. Do vzájemného protikladu naopak vstoupil trojnásobný počet středoškoláků, kteří uvedli, že v jejich přátelském okruhu je několik uživatelů této drogy. Došlo také

k velmi výraznému nárůstu dostupnosti konopných drog mezi středoškolskou mládeží, což může být také jedním z důvodů rostoucí poptávky po této droze. Pokud se bavíme o dostupnosti konopných drog, studenti v naprosté většině uvedli, že se poprvé setkali s konopnou drogou na diskotéce, či jiném místě mimo školu.

Do třetího bloku bych zařadil možné důvody k požití konopných drog z pohledu středoškolské mládeže. Za nejčtenější důvod považují mladí lidé zvědavost či experiment, naopak touha být šťastný/á či výkonný/á by mohla být motivem nejméně dotázaných. Pro třetinu středoškoláků by bylo tím hlavním důvodem k užití drogy zapomenutí na problémy.

Dalším zjištěným faktem z mého výzkumu je informovanost mládeže, dostupnost k informacím o konopných drogách a důvěryhodnost některých společenských institucí z pohledu adolescentů. Celá polovina středoškoláků by informace hledala přes sdělovací prostředky (tištěné i elektronické). Zajímavým poznatkem je důvěra v odborníky či protidrogová centra, na která by se v případě vzniku problému s drogou obrátil každý druhý středoškolák. Neméně zajímavým a do jisté míry také závažným zjištěním je naprostá nedůvěra ke škole jako k instituci, která by mladým pomohla vyřešit vzniklý problém s drogou.

Mezi další, ne méně zajímavé poznatky řadím osobní postoj k uživatelům konopných drog z pozice středoškolské mládeže. 80 % dotázaným středoškolákům uživatelé konopných drog nevadí a 50 % středoškoláků považuje také postoj společnosti k uživatelům za neutrální. Stejně procento dotázaných adolescentů by si přálo, aby společnost uživatele konopných drog nějak více neomezovala a popřípadě jim nabídla následnou léčbu.

To, že jsou středoškoláci (tak jako zbytek populace) v pohledu na konopnou drogu nejednotní, dokladuje tabulka č. 5, ve které jsem se právě na tento jejich obecný vztah či pohled vůči droze ptal. Třetina středoškolské populace má pohled na konopné drogy spíše negativní, ale také je přirovnává ke drogám dobře dostupným, které moc nestojí. Pro podobný počet středoškoláků je to droga lehká, měkká, slabá droga, či léčebný prostředek pomáhající od bolesti. Velký počet studentů a učňů má tedy k marihuaně či hašiš liberální postoj.

Z výzkumu lze vyvodit, že pluralita mnohdy proti sobě stojících názorů v dnešní demokratické společnosti se odráží i do pohledu mladých na tuto drogu, stimuluje je k liberálnímu, často až lehkomyšlnému postoji vůči ní. Rodina již nemá na mladé lidi tak inten-

zivní vliv, jako v dětství. Přesto lze předpokládat, že si mladí s sebou nesou základy hodnot z dětství, které jim vštěpovali jejich rodiče. Zřejmě i do budoucna bude mít největší vliv na pohled mladých skupina vrstevníků a výběr nejbližších přátel.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se snažil popsat aktuální pohled středoškolské mládeže na konopné drogy. Vycházel jsem ze studií dokumentů, literatury a z již provedených lokálních studií NEAD 2000 a 2006 na okrese Kroměříž. Na základě těchto vstupních údajů jsem provedl výzkum a následnou komparaci zjištěných dat.

V práci jsem popsal cílovou skupinu, odkryl její názory, potřeby a postoje. Poukázal jsem na vliv celé společnosti na adolescentní mládež se zamyšlením nad tím, do jaké míry je schopna tyto zmíněné atributy měnit. Zjistil jsem také důvody, které mohou motivovat, ovlivňovat nebo určovat postoj mládeže ke konopné droze. Dotkl jsem se alespoň těch nejdůležitějších faktorů, které utváří názory a postoje středoškoláků ke konopným drogám a tím také zvyšují nebo snižují riziko užívání drogy.

Podle typu školského zařízení jsem procentuelně vyhodnotil míru dostupnosti k marihuaně či hašiši. První i další zkušenosti s konopnou drogou byly hodnoceny podle věku respondentů. Výsledky a jednotlivé výstupy jsou uvedeny v praktické části a v diskusi výsledků. Problematika konopných drog vyvolává u středoškolské mládeže rozdílný postoj, tak jak uvádím. Přesto již více než polovina středoškoláků tuto drogu užila. Navíc věková hranice prvního kontaktu s drogou se stále snižuje. Rovněž by si téměř všichni respondenti dokázali marihuanu či hašiš sehnat bez větších problémů sami. Přes tři čtvrtiny středoškoláků si je vědomo jak pozitivních tak negativních následků plynoucích z užívání této drogy. I přes všechny výše zjištěné údaje je pro středoškoláky tím nejčastěji uváděným důvodem k užití konopné drogy zvědavost či experiment. Rozdílnost názorů mládeže vůči konopné droze odpovídá velké názorové pluralitě celé společnosti. Největším vlivem disponují podle mého zjištění právě sdělovací prostředky a média, která mají největší podíl na informovanosti mládeže.

Cíle bakalářské práce, vytyčené v úvodu, byly tedy splněny. Pohled středoškolské mládeže na tento fenomén dnešní doby byl zmapován a rozepsán. Také jsem zaznamenal pohled mládeže na uživatele drog. Konkrétní aktuální situaci ve zneužívání návykových látek mezi zmíněnou středoškolskou mládeží na okrese Kroměříž jsem zmapoval v jednotlivých výstupech. To byl další splněný cíl. Osobní zkušenosti adolescentů s konopnou drogou jsem porovnával s již hotovými statistikami z předcházejících let. Do-

stupnost adolescentů k droze v lokalitě okresu Kroměříž se podstatně zvýšila (oproti roku 2000).

Získané výstupy budou součástí souhrnné zprávy, kterou předám pracovníkům organizací zabývajících se prevencí a také dalším metodikům protidrogové prevence na školách.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ARTERBURN, S., BURNS, J. *Drogy klepou na dveře*. 1. vyd. Brno : Nová naděje, 2001. 216 s. ISBN 80-86077-03-9.

DOLEŽAL, J., X. Cannabis Cup 2006. *Reflex*. 2007, roč. 18, č. 04, s. 30-35.

FALÁŘ, J., et al. *Dynamika drogové scény a sociálního klimatu dětí a mládeže 1997-2000*. 1. vyd. Brno : Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, r.s., 2003. 103 s. ISBN 80-86568-16-4.

Fyzické důsledky a rizika. [online]. Řekni ne drogám [cit. 2007-03-27]. Dostupné z <http://www.marihuana.cz/marihuana_fyzicke_dusledky_a_rizika.html>

GOODYER, P. *Drogy a teenageři*. 1. vyd. Praha : Slovanský dům, 2001. 164 s. ISBN 80-86421-44-9.

Charakteristiky drog. [online]. Anamnéza. [cit. 2007-02-10]. Dostupné z <<http://www.avicena.cz/moduly/stranka.php3?id=170>>

Iničiační teorie. [online]. Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti. [cit. 2007-02-2]. Dostupné z <http://www.drogy-info.cz/index.php/info/glosar_pojmu>

KALINA, K., et al. *Drogy a drogové závislosti 1 : Mezioborový přístup*. 1. vyd. Praha : Úřad vlády České republiky, Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, 2003a. 319 s. ISBN 80-86734-05-6.

KALINA, K., et al. *Drogy a drogové závislosti 2 : Mezioborový přístup*. 1. vyd. Praha : Úřad vlády České republiky, Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, 2003b. 343 s. ISBN 80-86734-05-6.

KOLÁŘ, Z., et al. *Vybrané kapitoly ze sociální pedagogiky*. 1. vyd. Ústí nad Labem : Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2002. 190 s. Skripta. ISBN 80-7044-458-4.

KRAUS, B., et al. *Středoškolská mládež a její svět na přelomu století*. Brno : Paido, 2006. 156 s. ISBN 80-7315-125-1.

KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V., et al. *Člověk - prostředí - výchova : K otázkám sociální pedagogiky*. Brno : Paido, 2001. 199 s. ISBN 80-7315-004-2.

Marihuana. [online]. Drop In : Všeobecné informace o drogách. [cit. 2007-03-28]. Dostupné z <<http://dropin.cz/odrogach.shtml?x=165241>>

Milion Marihuana March 2007. [online]. Studentský časopis Prostor [cit. 2007-05-2]. Dostupné z <<http://prostor.obsah.info/milion-marihuana-march-2007-praha>>

MIOVSKÝ, M. *Drogy už, anebo ještě?* 1. vyd. Boskovice : Albert, 1997. 84 s. ISBN 80-85834-44-8.

MIOVSKÝ, M., Konopné drogy. In KALINA, K., et al. *Drogy a drogové závislosti 1 : Mezioborový přístup*. 1. vyd. Praha : Úřad vlády České republiky, Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, 2003a. s. 174-179. ISBN 80-86734-05-6.

MIOVSKÝ, M., URBÁNEK, T. *NEAD 2000 : Přehled hlavních výsledků výzkumné studie, Okres Kroměříž*. Boskovice : Albert, 2001. 54 s.

Mládež a drogy [online]. Projekt podpory zdraví MZ ČR [cit. 2007-04-22]. Dostupné z <<http://web.telecom.cz/hygpraha/drogy.HTM>>

MÜLLEROVÁ, L., Masové komunikační prostředky a výchova. In KOLÁŘ, Z., et al. *Vybrané kapitoly ze sociální pedagogiky*. 1. vyd. Ústí nad Labem : Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2002. s. 159-179. Skripta. ISBN 80-7044-458-4.

NEŠPOR, K. *Vaše děti a návykové látky*. 1. vyd. Praha : Portál, 2001. 160 s. ISBN 80-7178-515-6.

NEŠPOR, K., CSÉMY, L. *"Průchozí" drogy : Co by měli vědět rodiče a další dospělí, kteří se starají o děti a dospívající*. 1. vyd. Praha : Fortuna, 2002. 28 s. ISBN 80-7071-198-1.

NEŠPOR, K., Peer programy. In KALINA, K., et al. *Drogy a drogové závislosti 2 : Mezioborový přístup*. 1. vyd. Praha : Úřad vlády České republiky, Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, 2003b. s. 307-310. ISBN 80-86734-05-6.

NEŠPOR, K., PERNICOVÁ, H., CSÉMY, L. *Jak zůstat fit a předejít závislostem*. 1. vyd. Praha : Portál, 1999. 120 s. ISBN 80-7178-299-8.

NOŽINA, M. *Svět drog v Čechách*. 1. vyd. Praha : KLP, 1997. 347 s. ISBN 80-85917-36-X.

Protidrogová politika a její strategie. [online]. Drop in : Z médií [cit. 2007-04-22]. Dostupné z <<http://www.dropin.cz/zmedii.shtml?x=213950>>

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 3. aktualiz. vyd. Praha : Portál, 2001. 328 s. ISBN 80-7178-579-2.

RADIMECKÝ, J., *Stručná historie konopí v datech*. [online]. Adiktologie. [cit. 2007-02-10]. Dostupné z <<http://www.adiktologie.cz/articles.php?l=cz&cid=2&iid=397&acc=enb>>

SKÁCELOVÁ, L., Vrstevnické skupiny. In KALINA, K., et al. *Drogy a drogové závislosti 2 : Mezioborový přístup*. 1. vyd. Praha : Úřad vlády České republiky, Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, 2003b. s. 307-310. ISBN 80-86734-05-6.

SPOUSTA, V. Hromadné sdělovací prostředky a výchova. In. KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V., et al. *Člověk - prostředí - výchova : K otázkám sociální pedagogiky*. Brno : Paido, 2001. s. 62. ISBN 80-7315-004-2.

Statistické údaje o počtu studentů na okrese Kroměříž. [online]. [cit. 2007-01-15]. Dostupné z <<http://stistko.uiv.cz/virtodd>>

ŠTRÉBLOVÁ, M., Volný čas. In KOLÁŘ, Z., et al. *Vybrané kapitoly ze sociální pedagogiky*. 1. vyd. Ústí nad Labem : Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2002. s. 152-158. Skripta. ISBN 80-7044-458-4.

TAVEL, P. *Vybrané kapitoly ze sociální psychologie*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. 132 s. ISBN 978-80-244-1658-8.

Trendy v užívání nelegálních drog mezi mládeží. [online]. Mezinárodní srovnání podle průzkumu ESPAD [cit. 2007-04-22]. Dostupné z <<http://www.drogy-info.cz/index.php>>

Užívání drog v populaci. [online]. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction [cit. 2007-04-22]. Dostupné z <<http://profiles.emcdda.europa.eu/>>

VODÁKOVÁ, A., PETRUSEK, M., MAŘÍKOVÁ, H. *Sociální a kulturní antropologie : Sociologické pojmosloví*. 2. rozš. vyd. Praha : Slon, 2000. 175 s. ISBN 80-85850-29-X.

World drug report 2006a. [online]. Office on Drugs and Crime [cit. 2007-04-5]. Dostupné z <http://www.unodc.org/pdf/WDR_2006/wdr2006_chap1_cannabis.pdf>

World drug report 2006b. [online]. Office on Drugs and Crime [cit. 2007-04-5]. Dostupné z <http://www.unodc.org/pdf/WDR_2006/wdr2006_volume2.pdf>

ZAHRADNÍK, J. *Zneužívání drog mezi středoškolskou mládeží na okrese Kroměříž*. [s.l.], 2006. 89 s. Masarykova univerzita Brno. Diplomová práce.

ZIMMEROVÁ, L., MORGAN, J., P. *Marihuana : mýty a fakta*. 1. vyd. Praha : Volvox Globator, 2003. 242 s. ISBN 80-7207-463-6.

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Provedené studie na okrese Kroměříž	26
Tabulka 2: Poměr zastoupených studentů dle typu škol na okrese Kroměříž	31
Tabulka 3: Rozčlenění středoškoláků dle pohlaví a věku	31
Tabulka 4: Dotazníkové výstupy z let 2000 a 2006	32
Tabulka 5: Vztah / pohled ke konopným drogám	33
Tabulka 6: Důvody k požití konopných drog	35
Tabulka 7: Situace / místo / motiv prvního setkání s konopnou drogou	37
Tabulka 8: Zkušenost s konopnou drogou	39
Tabulka 9: Věk první zkušenosti s konopnou drogou	41
Tabulka 10: Intenzita užívání konopných drog za posledních 30 dní	43
Tabulka 11: Počet přátel užívajících konopné drogy	44
Tabulka 12: Dostupnost konopných drog	46
Tabulka 13: Vznik následků při užívání konopných drog	48
Tabulka 14: Rozpoznatelnost dlouhodobých změn v chování u uživatelů konopí	49
Tabulka 15: Konopné drogy a typ závislosti	51
Tabulka 16: Zdroje informací o drogách z konopí	52
Tabulka 17: Vyhledání pomoci v případě vzniku problému s konopnou drogou	54
Tabulka 18: Osobní postoj k uživatelům konopných drog	55
Tabulka 19: Postoj společnosti k uživatelům konopných drog	56
Tabulka 20: Optimální postoj společnosti k uživatelům konopných drog	57

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Vážený respondente,

dostal se Vám do rukou dotazník, který je podkladem pro moji bakalářskou práci. Týká se pohledu středoškolské mládeže na konopné drogy (marihuana, hašiš).

Dotazník je zcela anonymní, proto se nemusíte bát odpovídat otevřeně a pravdivě. Prosím Vás tedy o jeho vyplnění na základě Vašich názorů a znalostí.

Zakroužkujte, prosím, pokud není uvedeno jinak, jednu z uvedených možností.

Děkuji Vám za upřímnost a vynaložený čas.

17. dubna 2007

Adam Hrdý, UTB Zlín

1) Jste:

- a) žena
- b) muž

2) Váš věk:

.....

3) Pojem marihuana / hašiš pro mne znamená: (můžete zakroužkovat i více odpovědí)

- a) neznamená pro mne nic (eventuelně nevím)
- b) dobrá nálada, povzbuzení, energie, chuť něco dělat apod.
- c) pohoda, smích, klid, odpočinek, relax, odreagování
- d) otevření, rozšíření vědomí, zdokonalení, hledání a nacházení
- e) je neškodná
- f) svinstvo, nesmysl, blbost, humus, špatnost
- g) návyková droga
- h) je horší (škodlivější) než nikotinová cigareta
- i) omamná uklidňující látka, uvolnění, odreagování, relaxace, útlum
- j) halucinogenní účinky
- k) škodlivá zdraví, smrt, škodí psychice, nebezpečná droga
- l) tvrdá droga, velmi nebezpečná
- m) předdrga: droga, která uživatele dovede k tvrdým drogám
- n) útek od problémů, od tohoto světa, únik, zapomenutí
- o) lehká, slabá droga, jako alkohol, měkká - srovnatelná s cigaretami a alkoholem
- p) chvíli dobře a pak špatně, něco přinese, ale musí se za to zaplatit jako u jiných drog
- q) chci ji rozhodně vyzkoušet
- r) léčebný prostředek, útlum bolesti, zdravá léčivá rostlina
- s) dobře dostupná, moc nestojí (někdy vůbec nic)
- t) odporné, zavrženíhodné, pod úroveň, úpadek
- u) móda, výstřelek, frajeřina
- v) občasné kouření není nebezpečné, nic to nezpůsobuje
- w) jiná odpověď':

4) Jaké důvody by dle Vašeho názoru mohly někoho přivést k užívání konopných drog? (vyberte si maximálně 3 odpovědi)

- a) snaha zapomenout na problémy
- b) touha být šťastný/á
- c) touha prožít něco perfektního
- d) neschopnost říci někomu ne
- e) protože nejlepší přítel/kyně bere taky
- f) snaha mít více přátel
- g) zvědavost, experiment
- h) touha být výkonný/á
- i) snaha dobře se naladit
- j) fakt, že mnoho přátel bere taky
- k) z nudy
- l) jiná odpověď:

5) V jaké situaci jste se poprvé setkal/a s marihuanou či hašišem?

- a) byla mi nabídnuta spolužákem / spolužačkou ve škole
- b) byla mi nabídnuta kamarádem / kamarádkou na diskotéce, či jiné akci mimo školu
- c) v životní krizi
- d) z vlastního rozhodnutí
- e) byla mi nabídnuta člověkem, kterého osobně neznám
- f) nebyla mi nabídnuta nikdy
- g) jiná odpověď:

6) Marihuanu či hašiš jsem:

- a) nezkusil/a a nechci zkoušet
- b) nezkusil/a, ale možná zkusím
- c) zkusil/a a nechci to opakovat
- d) zkusil/a a chci to opakovat

7) V kolika letech jste poprvé zkusil/a marihuanu či hašiš?

- a) 11 nebo dříve
- b) 12
- c) 13
- d) 14
- e) 15
- f) 16
- g) 17 nebo později
- h) nikdy nezkusil/a

8) Kolikrát (pokud vůbec) jste užil/a marihuanu či hašiš během posledních 30 dní?

- a) nikdy
- b) 1-2 krát
- c) 3-7 krát
- d) 8-15 krát
- e) častěji

9) Kolik z Vašich přátel (podle Vašeho odhadu) kouří marihuanu / hašiš?

- a) nikdo z mých přátel
- b) málokdo z mých přátel
- c) několik mých přátel
- d) většina mých přátel
- e) všichni mí přátelé

10) Jak obtížné by pro Vás bylo sehnat si marihuanu / hašiš, kdybyste o to stál/a?

- a) nemožné
- b) velmi obtížné
- c) trochu obtížné
- d) celkem snadné
- e) velmi snadné
- f) nevím

11) Mohou podle Vás vzniknout při užívání marihuany / hašiše nějaké následky?

a) ne

b) ano - jaké:

12) Rozpoznáte dlouhodobé změny v chování u uživatelů konopných drog?

a) ne

b) ano - jaké:

13) Může podle Vás vzniknout na konopných drogách závislost?

a) ano fyzická i psychická

d) ne

b) ano fyzická

e) nevím

c) ano psychická

14) Kdybyste hledal/a informace ohledně konopných drog, na koho byste se obrátil/a?

a) na rodiče

e) na partnera/partnerku

b) na sourozence

f) na odborníka, protidrogové centrum

c) na kamarády

g) na media (internet, tisk...)

d) na školu

h) jiná odpověď' ...

15) Jaký druh pomoci byste preferoval/a v případě výskytu problému s konopnou drogou?

a) od rodičů

d) od školy

b) od sourozenců

e) od odborníka, protidrogového centra

c) od kamarádů

f) jiná odpověď':

16) Jak se stavíte k lidem, kteří užívají konopné drogy?

a) nevdí mi

b) odsuzuji je

c) sympatizuji s nimi

17) Jak se podle Vás staví společnost k lidem, kteří užívají konopné drogy?

a) je k uživatelům tolerantní

b) je k uživatelům netolerantní

c) je k uživatelům neutrální

18) Jak by se podle Vás měla společnost stavět k lidem, kteří užívají konopné drogy?

a) neměla by je trestat ani nějak více omezovat

b) měla by je tolerovat a případně jim nabídnout léčbu

c) měla by je tolerovat, ale současně důrazně žádat (eventuelně i nutit), aby se šli léčit

d) měla by je trestně stíhat, tedy považovat jejich jednání a činnost za trestné

e) nevím, nezajímá mne to

f) jiná odpověď':

Děkuji Vám za vyplnění dotazníku.

Ještě než dotazník odevzdáte, projed'te ho, prosím, ještě jednou a překontrolujte, zda jste nepřehlédl/a některou z otázek.